

શ્રી

હરિ ઝીતો

અને

ગાંધી ઝીતો

રૂચિતા :- નટુભાઈ જોષી

Trust in God and Do the Right.

નિવેદન

દરેક માતાને પોતાનું બાળક સર્વોગ સુંદર લાગે છે અને બાળ સ્વાસ્થ્ય હરીફાઈમાં એને મુંઝવાને મોહ છુટતો નથી. તેવાજ ભાવથી થોડાં કાવ્યો પ્રસિદ્ધ કરવા પ્રેરાયો છું. ઘણાં કાવ્યોમાં દ્રુવપંક્તિઓ, લોકશૃંગ્લે રમતાં ભજનો, ગીતો અને કવિતાઓમાની છે. મૂળ રચયિતાઓની સંમતિ વિના ઉપયોગ કરવા તેમની ક્ષમા યાચું છું અને

“આણેલ મારા મુઠી એક પોંચા,
મિતે થોડો પ્રેમ કયો મહાત્મનો.”

વાંચકોને નમ્ર વિનંતિ.

શ્રી જયતીર્થ (વિષ્ણુ તીર્થ) સ્વામી કૃત ભાગવત-સારોદ્ધારનું શ્રી સુસરલા શ્રીનિવાસ બી. એ. એ (રામરાવ-રાવપેટા કોઠાનડા શ્રીવ્યાસ પ્રેસ તીરૂપતી.) કરેલા અંગ્રેજી ભાષાંતર પુસ્તકમાંથી ભાગવત હૃદય, આત્મ-સમર્પણ અને જિંઓપદેશ ૩ પ્રકરણોનું સમપ્રલોકી મૂળ સંસ્કૃત સાથે આપ્યાં છે. (સારોદ્ધારના પ્રલોકોમાં અને ગીતાપ્રેસની શ્રીમદ્ ભાગવતની આવૃત્તિમાં થોડો પાઠફેર છે.) ભાગવત સારોદ્ધારમાં ભાગવતના ૩૬૫ પ્રલોકો (દરરોજ એક પ્રલોકનું પઠન મનન અને કીર્તન કરવા) ભાવ અનુકુળ પ્રકરણોમાં આપેલા છે. સંસ્કૃત પ્રલોકોનું અને તેમાં પછી શ્રીમદ્ભાગવતના પ્રલોકોનું સમપ્રલોકી કરવું મારા જેવા અદ્વૈતને માટે ઘણું કઠિણ છે. સંતોષકારક ન્યાય આપી શકાયો નથી, અને સરળ ભાવવાહી બનાવવા લીધેલી છૂટ વિદ્વાનો દરગુજર કરશે. સમપ્રલોકી ભાષાંતર શ્રી. પી. એમ. મોદી સાહેબ, એમ. એ. પી. એચ. ડી. (નિવૃત્ત પ્રિન્સિપાલ શામળદાસ કોલેજ, ભાવનગર, હાલ નિવાસ વડોદરા)

જોઈ ગયા છે. અર્થઃ ઘટાવવામાં સિમજવામાં કરેલી જૂલો પ્રેમથી સુધરાવી છે જે માટે તેઓશ્રીને હું અત્યંત તથા હું. શ્રીમોદી સાહેબ ૭૫ વર્ષની વય વટાવી ગયા છે. છતાં સુવાનને શરમાવે તેવું સ્વાસ્થ્ય અને ઉત્સાહ સાચવી રહ્યા છે એમ એ. પી. એચ ડી ના અભ્યાસાર્થીઓ સાથે જેટલી સરળતાથી સંસ્કૃત પ્રાચીન ગ્રંથો વેદ-વેદાન્ત-ગીતાદી (પ્રસ્થાન ત્રયી) નું વાંચન-વિચારણા કરે છે તેટલીજ સરળતાથી તદુપરાંત પ્રેમાળ વાતસહ્યથી માધ્યમિક શાળાના સંસ્કૃતના વિદ્યાર્થીઓને સંસ્કૃતનો અભ્યાસ સરસ કરાવતા જોતાં તેઓશ્રીમાં ઉપ-નિષદના મહર્ષિનાં દર્શન થાય છે.

પૂજ્ય બાપુને અંજલિ રૂપે લખાએલાં 'ગાંધી ગીતો' મહાત્માજીના શિતાબિંદુ વર્ષમાં પ્રગટ કરવાના યોગાનુયોગ માટે પરમેશ્વરનો પાડ માનું છું. ગાંધીગીતો ૪ થી ૧૩ સ્વ. કુ. મનુબેન ગાંધીની 'બાપુ મારી બા' પુસ્તિકામાં વર્ષુવેલા પ્રસંગો ઉપરથી અનેકાં સુધી તેમના જ શબ્દોમાં રચ્યાં છે.

ફગવેદ અને યજુર્વેદ ના ઘોડા મંત્રોનું સંમશ્લોકી કથું છે. જેનું શ્રી મોદી સાહેબ સાથે વાંચન-વિચારણા ચાલુ છે. ફગવેદ મંડળ ૪ સૂકત ૫૮ (શુક્લયજુર્વેદ અધ્યાય ૧૭ના મંત્રો ૮૬ થી ૯૯). ધૃત પ્રશંસા સ્વ. શ્રી. અંબુભાઈ પુરાણીએ ઘટાવેલા ઉદાર અર્થો મુજબ સમશ્લોકી કરેલું આમાં આપ્યું છે. વેદના સ્તુતિ મંત્રો અને સૂકતો સમશ્લોકી પુસ્તિકાકારે પ્રકાશન કરવાનો મનોરથ થી હરિ પાર પાડો એવી પ્રાર્થના સહ વિરમતો.

વડોદરા તા. ૮-૫-૭૦

વિશાળ શુક્લ અક્ષય તૃતીયા ૨૦૨૬ નંદુભાઈ બેળી

સોજન્ય મૂર્તિ
ડૉ. શ્રી હાકોરભાઈ વી. પટેલ M. D.

ડૉ. ઠાકેરભાઈ. વિ. પટેલ.

સેના, સુશુભ અને શક્તિયાથી અનેકને આપે
જિવનદાન આપ્યું છે, આપોછો અને આપતા રહો એવી
શ્રીહ રતે પ્રાર્થના.

અનાથી વધુતો આપ, સહૃદયતા પૂર્ણ ઉદ્ધાસ અને હાસ્ય
પ્રેરક આશ્વાસનોએ હઠીનાં દર્દ હળવાં કરો છો અને તેમના
અપતંજનોમાં ઉત્સાહ અને વિશ્વાસ જન્માવો છો. " "
જપ માં કેલેરાગેસ્ત અને હાથ પગની નાડીઓ તુટી
ગયેલી સ્થિતિમાં મને રજ કેલાક અવરત અંખડ
સારવાર આપી મૃત્યુના મુખમાંથી પાછો, આણ્યો હતો.
એત્રુજ નહ પરંતુ ત્યારથી આપ અમને આપના કુટુંબી-
જન ગણો છો એ ઉપકારનો બહલો આજન્મ અદા કરી
શકું તેમ નથી.

સર્વે સુખેનો સન્તુ, સર્વે સન્તુનિતરામયાઃ
સર્વે ભદ્રાણ પરચન્તુ, મા કશ્ચિત્ કુળભાર ભવેત્.

આયુર્વેદની આજ્ઞાતું પરિપાલન કરવા જનતાની
સુસ્વાસ્થ્યની જવાબદારીઓ આપે ગ્રહી છે. તેમાં આપને
સંપૂર્ણ સફળતા અને યશ મળે એવી પ્રાર્થનાસહ ગીત
પુષ્પોપહાર સમર્પતો.

આપનો ભવદીય

"નંદુભાઈ" જોષી.

પ્રસ્તાવના

મારા પરમ મિત્ર શ્રી નટવરલાલ જોષીએ (નિવૃત્ત પોષ્ટ માસ્ટર) મૂળ સંસ્કૃત સ્તુતિઓનો આશ્રય લઈને તેમજ સતત રીતે પશુ યુગરાતીના પ્રલોકગોષ્ઠ કાવ્યરૂપે સ્તુતિઓ તેમજ હંતર વિષયક આનંદ-દ, પ્રેમ, સંપ્રદ કાવ્યો લખ્યા છે. તે પૈકી સારા સમુદાય આ સાથે જનતા પાસે જનતાના રસાસ્વાદ માટે અમુક કાવ્યો રજુ થાય છે. તે પ્રસંગને હું આનંદથી વધાવું છું અને રનોદશી જોષીએ તન, મન અને ધનનો સદુપયોગ કરીને જે લોકપ્રિયગી, 'કાવ્ય' માટે હિસાબ દર્શાવ્યો છે, તેમાટે હું એમને મારા તરફથી તેમજ ગિર્યામુર્ગ તરફથી અમિનંદન આપું છું.

આવા સંસ્કૃતની હાંવાવાળા ભક્તિ કાવ્યોનો ચાહુ જમાનામાં ધણોજ ઉપયોગ છે. તે વાતની ના પાડી શકશે નહિ. વેદ ઉપનિષદો (વેદાન્તો) ગીતા ભાગવત આ બધાં આપણા પ્રચીનો (ધર્મના મૂળભૂત પાયા) છે. એના ઉપર આચાર્યોએ લખ્યો લખ્યો છે. આ લખ્યો તો એક રીતે સ્વસ્વ સંપ્રદાયો સિદ્ધ કરવા અને હંતર મતોનું નિરાકરણ કરેલા લખાયા છે.

આવા વાગ્યુદના જમાનો દવે ચાલી ગયો છે. અર્વાચીન યુગમાં મનુષ્યને ગીતાની-બાઈબલની ટીકામાં નહીં, પણ તેના મૂળ ઉપદેશમાં વધુ રસ છે. એને જે આપણી સંસ્કૃતિનો પુનરુદ્ધાર થવાનો દરો તો તે પક્ષાપક્ષીથી નહીં પણ મૂળ ગ્રંથોમાં અને મૂળ-સાદા-રજૂ થયેલા સિદ્ધાંતોમાં રસ ઉત્પન્ન કરવાથીજ થવાનો છે. એ ચોક્કસ છે. જે ભાઈઓ સંસ્કૃતજ છે, તેઓ તો મૂળ પ્રચીનોજ વાંચશે, ને સમજશે. પણ આપણા સમાજનો મોટો વર્ગ સહેલાઈથી ઉપયોગ પુરતું-સંસ્કૃત જાણુએ, તેવાં સાધનો અને પદ્ધતિ દળૂ પ્રાપ્ય નથી. તેથી, મારા મિત્ર શ્રી જોષીનો પ્રયાસ ધણોજ આદરપાત્ર છે.

દવે, મૂળ સાથે ગુજરાતીમાં થયેલું મહાત્માક લાખાંતર નો શબ્દાર્થ રજૂ કરી શકે. પણ પદાત્મક અનુવાદ તો સંઘટક શબ્દાર્થ રજૂ નજ કરી શકે આ રીતે, કદાચ પ્રસંગોપાત શ્રી જોષીના “સ્વાન્ત સુખાય” પ્રેરીત કાવ્યોમાં મૂળ અંચળ રજુત્યાદિનો શબ્દાર્થ પુરેપુરો ન રજુ થયો હોય તે શક્ય છે.

પણ તેનાથી કરીને, કંઈ ક્ષતિ થતી નથી, એક રીતેતો, લોકો સમજે તે રીતેજ રજુઆત ઈષ્ટ છે. અને તેની રજુઆત અહીં જોવા મળે છે. કાષ્ઠકોષ રચણે અન્ય માટે વાંચકે જરા ધ્યાન આપવું પડે છે. એ સમજવા પછી અર્થ ગ્રહણ થતાં વાંચકને અપૂર્વ આનંદ આવે છે. આ પ્રકારના અન્ય અને સમસ્તિ લેખકે પરિશિષ્ટમાં આપ્યા છે. તે ધણા ઉપયોગી નીવડશે.

શ્રી જોષીની મૈત્રી થતાં હું અનુભવી શક્યો છું કે એમનામાં આપણા દેશની રાષ્ટ્રિય પ્રવૃત્તિઓ માટે ઉત્સાહ છે અને મહાત્માજી પ્રત્યે અપૂર્વ માન અને કદિન છે. અને તે માન ઉત્સાહેજ—આગળ વધીને પોતે અનુભવેજ આનંદનો ધીર લોકો પરસ્પર માવયંતઃ એયઃ પરમ વાન્દ્યથ એ લાવના એમનામાં જગાડી છે.

જે સમાજમાં તેમને શિક્ષણ મળ્યું, સાહિત્યનો શોખ પોષાયો તેનું ચત્કિંચિત્ શુ આરીતે અદા કરે છે. અને એના ફલસ્વરૂપ “હરિગીતો અને ગાંધી ગીતો” પ્રસિદ્ધ થાય છે. તો લોકો એનો લાભ લેશે, એવી મને આશા છે.

।ગરધર નિવાસ, રાવપુરા.

વડોદરા, તા. ૧૬-૩-૭૦.

પ્રતાપરાય. મ. મોદી.

વિષયસૂચિ

પાન

૧	ધન પ્રગંસા સંસ્કૃત-ગુજરાતી	...	૧
૨	શ્રીરામ જન્મ લીલામૃત.	...	૩
૩	શ્રીકૃષ્ણ જન્મ લીલામૃત	...	૪
૪	મદાલારત કથા	...	૭
૫	ગંગા અવતરણ કથા	...	૬
૬	ત્રિમળ જ્યોતિ	...	૧૧
૭	અકોષ	...	૧૨-૧૮
૮-૧૧	મગનાષ્ટકો... ..સ્વાગત ગીતો.	...	૧૬
૧૨	મહીડાનાં દાણુ	...	૨૦
૧૩	આદર્શ વિદ્યાર્થી	...	૨૨
૧૪	સદ્ગુરુને નમસ્કાર	...	૨૩-૨૪
૧૫-૧૬	પડપદી સંસ્કૃત, ગુજરાતી	...	૨૬-૨૭
૧૭	ભાગવત હૃદય " "	...	૩૦-૩૧
૧૮	આત્મસમર્પણ " "	...	૩૩-૩૪
૧૯	નિષ્પ્રોષદેસ " "	...	૩૫-૩૬
૨૦	નારદજીની પ્રેરણા " "	...	૪૨
૨૧	બાપુની યાદ	...	૪૫
૨૨	ત્યા ત્યા નિયાની આપની	...	૪૬-૭૩
૨૩	ગૌપ્યવજન, ગુજરાતી-હિંદી.	...	૪૭
૨૪	મારે દાકતર રામ	...	૪૯
૨૫	ડબ્બો બે ખાનાનો	...	૫૧
૨૬	બ્રહ્મા સ મે	...	૫૩
૨૭	પંદર ઓગસ્ટ સુડતાલીસ	...	૫૭
૨૮	બાપુના જન્મ દિવસો	...	૬૨
૨૯	એકલો જાને રે	...	૬૫
૩૦	બા-બાપુને ખોળે	...	૬૬
૩૧	આપુ બા બન્યા	...	૭૩
૩૨	ગીતાભ્યાસ	...	

પૂજ્ય માતૃશ્રી ઝ. સો. મણિબાની પુનીત સ્મૃતિમાં,
(દેહ વિદાય ૨૩-૮-૬૮)

समुद्रात् विमं मधुमान् उत आरेत,
 विप अंशुना स अमृतत्वं आनदे;
 घृतस्य नाम गुह्यं यत् अस्ति,
 बिन्हा देवानाम् अमृतस्य नास्तिः . १

वयं नाम प्रप्रेषाम घृतस्य,
 अस्मिन् यज्ञे धारयाम नमोभिः;
 अप प्रह्मा शृण्वत शरयमानम्,
 यतुःशृंग अवमित गौर ज्येतत् . २
 यत्पारि शृंगाः त्रयः अस्य पादाः ,
 द्वे शीघ्रे सप्त हस्तासः अस्य;
 त्रिधा बद्ध वृषभः शरवीति,
 भेदः देवः भर्त्यानि आविवेश . ३

त्रिधा हित पेषिलिः गुह्यमानम्,
 गविः देवासः घृतं अन्य विदन्;
 छन्दः ज्येष्ठः सूर्यः ज्येष्ठं जलान वेनात्,
 ज्येष्ठं अविदन् स्वधया निततक्षुः . ४

ज्येता अक्षन्ति हृदयात् समुद्रात्,
 शतवृण रिपुष्वा न अवयक्षे;
 घृतस्य धाराः अविद्याकपीभि,
 हिरण्मयः वेतसः मध्ये आसाम् . ५

सम्यक् सवन्ति सरितः न धिनाः,
 ज्येष्ठं हृद्यं मनसा पूयमानां;
 ज्येते अर्पन्ति विभयः घृतस्य,
 भृगा र्ध्वं सपिण्डः धृपमाणाः . ६

सिन्धोः 'ध्रुव' प्र 'अध्वने' शुभनासः ;
 वातः प्रमियः पतयति यच्छी ;
 घृतस्य धारा अरुणः न 'वाल्मीकिः'
 काष्ठः मिदन् विमिश्रितः पिबन्मानसः . ७

अलिप्रवत स-मना ध्रुव योषाः ;
 कृत्वाप्यः स्मयमानाः अग्निः ;
 घृतस्य धारा समिधा न संत,
 लुपायुः हयति जलवेदाः . ८

कथा ध्रुव वडतुं जेतवे '७',
 अग्नि अजानाः अलि आकशीलिः ;
 यत्र सोमः सूयते यत्र यज्ञः ;
 घृतस्य धारा अलितत् पवन्ते . ९

अलि अर्धत सुस्तुतिं गच्छ्य आग्निम्,
 अस्मासु लद्रा द्रविष्टानि धत्तु ;
 ध्रुव यज्ञं नयत देवता नः ;
 घृतस्य धारा मधुमत् पवन्ते . १०

धामन ते विश्वं भुवनं अधिशितं ;
 अंतर् सञ्जरे हृदि अंत आयुषि ;
 अपां अनीके संशयेयः आभातः ;
 तं अस्याम मधुमंतम् ते विभिः . ११

शान्तिः शान्तिः शान्तिः

સમુદ્ર જિમિ મધુમય ઉચે ચહે,
 સમિપ લાવે કિરણ અમૃતતત્વ;
 ઘૂતનું છે નામાભિધાન ગુહ્ય,
 દેવોની જિલ્હા અમૃત નાભિકેન્દ્ર. ૧

ઘૂત નામ આમાં ઉચ્ચારીયે અમે,
 યજ્ઞે ધરંતા, પ્રણિપાતે નમંતા;
 સમીપસ્થ પ્રદા સુણ્ણે રૂચાઓ,
 અતુઃશૃંગ ગોર પ્રગટાવતો આ. ૨

અત્વારિ શૃંગ ત્રણ પાંદ એનાં,
 બે શિખ સપ્ત હસ્ત છે એનાં;
 ત્રિવિધ બાંધ્યો વૃષભ ઓરડે છે,
 મહા-દેવ એ મૃત્યોમાં પ્રવિષ્ટ. ૩

ત્રિવિધ રીતે પ્રણિઓથી ગુપ્ત,
 ગવિમાંથી શોધ્યું ઘૂત દેવ-વૃદે;
 ઇંદ્ર—સૂર્ય—સોમ ત્રણેય એકેક,
 તૈયાર ધીમાં નિજ પ્રકૃતિરૂપ. ૪

આ ગતિમાં હૃદિ સાગરેથી,
 શતધાર મારે રિપુથી અદ્ભુત;
 નિહાળતો હું ઘૂત ધાર સોતમાં,
 હિરણ્યમય નેતર મધ્ય એમાં. ૫

સમ્યક્ સ્થવે છે સરિત સમી પિન,
 આંતર હૃદમને મનસા વિશુદ્ધ;
 આ વહેતી ઘૂત જિમિઓ શુ,
 વ્યાધિ નીપેલાં હરણાંની જેમ. ૬

સિન્ધુ સમા શીઘ્ર ગતિ પ્રમાણે,
 બલિષ્ઠ વાયુ પરિમિત વહેહે;
 ઘૂતધાર બલે તેણે અશ્વ,
 સાંગી દિશાઓ પરિપુષ્ટ યાય. ૭

અભિપ્રવર્તા સ-મના શ્રીઓથી,
 કૃત્યાણુ પ્રાપ્ત શ્મિતે ભરેલી;
 અગ્નિ પ્રતિ જાતી સુ-સમિદ્ધ મોઢે,
 ઘૂતધાર ઈચ્છામય જાતવેહસ, ૮

કુમારિકા શુ પતિ સાથે જાવા,
 નિહાજતો આગરણોથી આંજી;
 જ્યાં સોમ-સ્તવન જ્યાં યજ્ઞ યાગ,
 ઘૂત ધાર પવિત્ર લહે ત્યાં પ્રતિ. ૯

પ્રગટો રુદ્રતિમાં જાત જ્યોત ગન્ધ,
 સંપત્તિ આપે વળી ભદ્રકારી;
 આ યજ્ઞ દેવો આગળ દોરતા રહે,
 મધુમન્ત ધારા ઘૂતની લહે છે. ૧૦

ભુવન સર્વે તવ ધામ આશ્રિત,
 આંતર જિવનના હૃદિ-સાગરે રહ્યું;
 જલ રાશિઓ સંગમે થિદિ પામે,
 અમે સ્વાહીયે તે મધુમન્ત ભિમિઓ. ૧૧

શાન્તિ: શાન્તિ: શાન્તિ:

ઈન્દ્રે અગસ્ત્યે સંવાદે.

ઈન્દ્રઃ— ન નૂનં અસ્તિ નઃ શ્વઃ કઃ, તત્ વેદ્યત્ અદ્ભૂતમ્
અન્યસ્ય ચિત્તં અલિ સંચરેણ્યં, ઉત્ આધિતં વિનર્શયતિ. ૧

અગસ્ત્ય— કિં ન ઈન્દ્રઃ જીઘાસસિ, બ્રાતરઃ મરૂતઃ તવ;
તેભિઃ કટપસ્થ સાધુયા, મા નઃ સંચરણે વધી. ૨

કિં નઃ બ્રાતઃ અગસ્ત્ય, સખાસન્ અતિમન્યસે;
વિદ્મહિ તે યથા મનઃ, અરમણ્યં ઇત ન દિતસિસિ. ૩

અરમ્ કુદ્વતુ વેદિં સં, અગ્નિં ઇધતામ્ પુરઃ
તત્ર અમૃતસ્ય ચેતનમ્, યજ્ઞમ્ તે તનવાવહૈ. ૪

અગ્નઃ— ત્વં ઇશિયે વયુષતે વસૂનાં, ત્વં મિત્રાણાં મિત્રપતે ધી
ઈન્દ્રં ત્વં ચરત્ ભિઃ સંવદસ્વ, અથ પ્રાશન ઋતુયા હવીષિ, ૫

ઋગ્વેદ. મં. ૧. સૂક્ત ૧૭૦.

નિત્ય પ્રાર્થના.

ૐ સહનાવવતુ, સહનૌ જુનકેતુ, સહવીર્યં કરવાવહૈ,
તેજસ્વીનાવધીતમસ્તુ, માં વિદિવવાવહૈ. ૧

ૐ અમતોમા સદગમય, તમસો મા જ્યોતિર્ગમય,
મૃત્યોર્મા અમૃતમ્ ગમય. ૨

સત્યાન્ન પ્રમદિતવ્યમ્, ધર્મોન્ન પ્રમદિતવ્યમ્,
કુશલાન્ન પ્રમદિતવ્યમ્, ૩

ૐ તત્ સવિતુઃ વરેણ્યં, ભર્ગો દેવસ્ય ધીમહિ,
ધીયો યો નઃ પ્રચોદયાત. ૪

ૐ પૂર્ણમદઃ, પૂર્ણમિદઃ, પૂર્ણત પૂર્ણમુદચ્યતે,
પૂર્ણસ્ય પૂર્ણમાદાય, પૂર્ણમેવાવશિષ્યતે. ૫

માતૃદેવોભવ, પિતૃદેવોભવ, આંચાયે દેવોભવ.
ૐ શાન્તિઃ શાન્તિઃ શાન્તિઃ

નથી તે આજ કે કાલે, કેણે જાણે તે અદ્યતન;
 સંચરે અન્યના ચિત્ત, કિંતુ “વી” થી વિવેકપત્તિ. ૧
 -કાં હણવા અમને ઇચ્છે, ઇન્દ્ર બધું મંરુનું તવ;
 સંકલ્પ સંપૂર્ણ તે સાચ, માં હણો અમને યુધે. ૨
 અગંત્ય જાં અમારા યૌ, વિચારે કાં અતિક્રમણ;
 જાણું જે મન તાર કાં, દેવા અમને ન ઇચ્છતો, ૩
 કરો તૈયાર વેદિને, સંમિષો અગ્નિ અગમી;
 ત્યાં છે અમૃત ચૈતન્ય, તવ યજ્ઞ વિસ્તારીયે. ૪
 તું ઇશાન, વસુના વસુપતિ, તું શ્રેષ્ઠ ધર્તા મિત્ર મિત્રના;
 સંવાદ સ્થાપી મરૂતોથી ઇન્દ્ર, પ્રાર્થો હવિષો ઋત કમેથી. ૫

નિત્ય પ્રાર્થના.

રક્ષો પ્રભુ અમ બંનેયને, એક સાચ,
 આનંદ ઘો અમ બંનેયને, એક સાચ,
 પુરુષાર્થ કરીયે બંને, એક સાચ,
 તેજની કરજો, અમ શિષ્યજીને પ્રભુજી,
 ના દ્રેષ કરીયે કદી, આપસમાં પ્રભુજી. ૧
 અસત્યેથી દોરો સત્ય માર્ગ,
 મૃત્યુમાંથી દોરો અમૃત માર્ગ,
 અધારેથી દોરો જ્યોતિ માર્ગ. ૨
 હોજો કદી ના પ્રમાદ સત્યમાં,
 હોજો કદી ના પ્રમાદ ધર્મમાં,
 હોજો કદી ના પ્રમાદ કુશલે. ૩
 શ્રી સવિતા વરુણીય દેવતા,
 ધરંતુ ધ્યાન હુજુ ભર્ગ-તેજનાં,
 પ્રેરો અમારી સન્માર્ગ જુદિ. ૪

તે પૂર્ણ છે, આ પૂર્ણ છે; પૂર્ણથી પૂર્ણ હોયજે;

પૂર્ણમાંથી, પૂર્ણ બાદે, પૂર્ણ રહે અવશેષમાં. ૫

સ્વસ્તિ કીર્તિવૃદ્ધ ઇદ અમોને, સ્વસ્તિ વિશ્વવેત્તા પૂવનું અમોને
અખંડ-પંખ ગરૂડ સ્વસ્તિ, સ્વસ્તિ અમોને આપો બૃહસ્પતિ
સદમ કણેથી સુણીયેજ દેવ, સદમ જુએ નેત્ર યજ્ઞમાન-રેણુ
સ્થિર શરીરે પ્રજાસહ સ્તવંતા, વિતાવીયે દેવ-દીવેલ આ

વાયુ મધુરા, વાઓ, સિંધુ ઝરણાં મધુરાં,

ઔષધિ મધુરી થાઓ, અમં યજ્ઞ કરંતાને.

રજનિ મધુરી, ઉવા મધુરી મધુમય પાર્થિવ લોકો,

બુલોક પિતા મધુરા, (અમયજ્ઞ કરંતાને.)

વનસ્પતિ મધુરીને, સૂરજ તપને મધુરા,

મધુરાં દ્વધવાળી ગાયો; (અમ યજ્ઞ કરંતાને.)

શિવ સંકલ્પ.

(શુ. યજ્ઞ. ૩૪-૧ થી ૬.)

જાગૃત અવસ્થા દરગામી દેવી, સુષુપ્તિમાં પૂર્વવેત્ આત્મવત
દરગામી જ્યોતિ એ ઇદિયોનુ, મન થાવ માફ શિવ સંકલ્પવા
ક્રિયા-કાંડ નિષ્ઠ મનીષિણા ધીર, કરત યજ્ઞ જે થકી વિધિવા
અપૂર્વ યજ્ઞ હૃદયે પ્રજાનાં, મન થાવ માફ શિવ સંકલ્પવા
પ્રજ્ઞાન ને જે ચેતના ધૃતિ, અંતર જ્યોતિ અમૃત એ પ્રજામાં
જે વીણ ના કિંચિત્ કર્મ થાયે, મન થાવ માફ શિવ સંકલ્પવા
ભૂત ભવિષ્ય વળી વતં માનં, જાણી શકાયે જે મન અમૃતે
વિસ્તાર યજ્ઞ 'સંપ્રતિહોતા' જેથકી, મન થાવ માફ શિવ સંકલ્પવા
ઝગવેદ જેમાં વળી સામં ને યજ્ઞ, રથનાભિમાં જેમ પ્રતિષ્ઠ આ
સર્વજ્ઞાન પ્રજાનુજેમાં જોતિપ્રોત, મન થાવ માફ શિવ સંકલ્પવા
સુ-સારથી જેમ લગીમ યાજુકે, અંધો નિયંત્રે, દોરે મનુષ્ય
હૃદ પ્રતિષ્ઠ મન, અભિર તેજીલ, મન થાવ માફ શિવ સંકલ્પવા

શ્રીરામ જન્મ લીલામૃતમ

શ્રીરામચંદ્ર કૃપાળુ કૌશલચંદ્ર દશરથનંદન.
શત્રુઘ્ન લક્ષ્મણ સુત સુમિત્રા ભરત કેકેયી સુત.
દશરાત્રિ વિશ્વામિત્ર યજ્ઞે રામ લક્ષ્મણ સાથમાં.
અસુરો હણ્યા હણી ત્રાટકાને અહલ્યા ઉઠારીયાં. ૧

સૂણીને સ્વયંવર જનકીનો જનકપુરી પંથે વળ્યા.
શિવધનુષને તોડતાં તનયા જનકની પામીયા.
અવધપુરીના પંથ પરશુરામ ગર્વ ઉતારીયા.
અવધવાસી પુરજનોના હૃદય-ઉર-ચિતમાં વસ્યા. ૨

કુળશુર વસિષ્ઠની સંભાષિતથી વૃદ્ધ યાતાં દશરથે.
રાજ્યાભિષેક શ્રીરામનો કરી વાનપ્રસ્થ થવા ચહે.
કૈકયપુત્રી કુપિત બની વરદાન જીનાં માગતી.
એક-ત્રણ-દશ વર્ષ વનમાં રામ, ભરતને રાજ્યશ્રી. ૩

મૂછોને વશ દશરથ થયા નિશ્વાસ ઉઠ્ઠા નાખતા.
વચન તાત નિભાવવા રઘુરાય વનમાં સંચર્યા.
વૈદેહી ને વળી અનુજ લક્ષ્મણ વીર સાથે સંચર્યા
લીલરાજ શુદ્ધક નાવડી લાગીરથી નદી કિતર્યાં. ૪

હા રામ ! રામ ! વદી વદી નિશ્વાસ ઉઠ્ઠા નાખતા.
હા ! રામવિજેગી રાજવી પંચત્વ દશરથ પામીયા.
મેસાળથી આવ્યા ભરત ધીક્કારતા કેકેયીને.
ધરી પ્રભુ ચરણની પાદુકાઓ અવધના સિંહાસને. ૫

ગિરી ચિત્રકુટ નિવાસ આસા અત્રિ-અનસુયા ધરે.
 પંચવટી શુભવાસ કરી સંત્રામણત-ખર-દુષણે.
 મોહાંધ શુર્પણખા તણા છેદ્યાં કરણ ને નાસિકે.
 નિજવેર લેવા રાક્ષસી બાઈ લકષ્મિને નોતરે. ૬

મૃગસુવર્ણની પૂઠ ધાતા રઘુનાથને રખવાળવા.
 વિઠ્ઠળ બનીને જનકીએ પૂઠ લક્ષ્મણ પાઠવ્યા.
 દૂધ રાવણ હરી સીતા અવકાશ પંથે વિચરી.
 હણી ગૃધ્ર જટાયુ માર્ગ; મૂકીયાં વન અશોકે જનકી. ૭

મૃગયાથી વળતાં સતી ન જોતાં રામણ બેશુધ થયા.
 સીત-ચોધમાં શબરી મલન હનુમાન સુગ્રીવ ભેટીયા.
 વાલી હણી લંકાદહેન ને વાનરો સાગર તર્યા.
 ઈંદ્રણ્ણ વળી કુંભકર્ણ અસુર રાવણને હણ્યા. ૮

પાવક પરીક્ષા આકરીમાં પતિતપાવન ઉતર્યાં.
 દઈ રાજ લંકા વિભીષણ પુષ્પક વિમાને અવધમાં.
 રામરાજ્ય કીધાં પુણ્યશ્લોકે હિતમળ-ધરતા હૂંદે.
 રજક વચને જનકીને ફની વને પધરાવી છે. ૯

લવ-કુશ જન્મ્યા વાલ્મિકીના આશ્રમે ઉછર્યાં અને.
 અન્ધમેધે સુભગ મિલને સીત જૂંમિ ઉરમાં શમે.
 વશ કાળને સૌમિત્ર પ્રભુ આ-દેહ નિજ ધામે ગમન.
 નીતિ-ધર્મ-સત્સંસ્થાપવા શ્રીરામજન્મલીલામૃતમ્. ૧૦

નાસિક ૧૪-૧૧-૫૩ (જવાહર જયન્તિ)

શ્રીકૃષ્ણ જન્મ લીલામૃતમ

પરણાવી ઝહેની દેવકી વસુદેવનો રથ હાંકતાં.
આકાશવાણી સૂણી અશુભ નાખ્યાં નીળીડ નવકંપતિ.
ખટ ખાળ હણીયાં કંસ કુર મુત સાતમા સંકર્ષણ.
અવતારં અદ્ભુત વિપ્લુનો શ્રીકૃષ્ણ દેવકીનંદન. ૧

વસુદેવ નંદન સોંપતા ગોકુળ યશોદા નંદને.
ને યોગમાયા આણીતે કુર કંસ વધતાં નવ મરે.
હણી માસી પૂતના-ઝુલણાને શકટને તૃણ મારીયા.
બ્રહ્માંડ દર્શન માતને યમલાભુને ઉધ્ધારીયા. ૨

હણી અધામુરને વત્સબક ગૌ ચારતા ગોવિંદને.
બ્રહ્મા ભૂદ્યા ઋષિ પત્નીઓ ભજતી ત્યજ પરિવારને.
કાલિદીજળ વીષમય કરતા નાગ કાલિય નાથીને.
ગોકુળ વૃંદાવન ઉગાયાં લક્ષ કરી દાવા અને ૩

મયાંદ મૂકતાં ગોપી-વત્સો ગોપીજન-વલ્લભ હરે.
અભેમાન ઇંદ્ર ઉતારવા ગીરિરાજ ગોવર્ધન ધરે.
મધુ બંસરી મનમોહને બજ બંસીખટ જૃંદાબને.
રમી રાસ રાસેશ્વર રસિક રેલાવતા રસ-રંગને. ૪

મથુરાગમન કુબંજા અનુગ્રહને કુવલયાપીડને.
ચાતુર મુદિત મદલં રોળી કુર કંસનુશીર છેદીને.
દીધું ગાંધ્ય ઉચ્ચેનને મુચુકંદ કાળયવન હણે.
મથુરા ત્યજ સૌરાષ્ટ્ર વચ્ચી-સ્થાપ્યું નગર શ્રી દ્વારિકે. ૫

લીમક તનયા રૂકિમણી હરી કૃષ્ણ પટરાણી કરે.
સ્થમંતક મણિ સત્યજામાં જાણુવાન કુમારીને.
કાલિંદી સત્યા મિત્રવૃંદા કુરૂવંશી 'ભદ્રા' લક્ષમણે.
પારિજાતક પુષ્પ-રૂપણે કીધી મુકત સોળ સહસ્રને. ૬

મગ્ધવેષે પ્રગટ થાતા-વીર પાંડવો બીરંદાવીયા.
જરાસંધ હણી મગધ લીમ, નૃપતિ સહસ્રો છોડવ્યા.
યુધિષ્ઠિરનાં રાજસુય જડુનાથ જૂઠ ઉઠાવતા.
શતગાળ સહી સુદર્શને શિશુપાળને સંહારતા. ૭

ઉપા-અનિરૂદ્ધ લક્ષમાં શિવ-કૃષ્ણ સંગ્રામે ચઢે.
હાથ ખાણાસુર હજારો હરિચક્ર સુદર્શન હણે.
સંહારી મિથ્યા પુંડરીક ને દંતવક્રા શાદવનેઃ
હથિયાર હેઠાં મૂકીયા ભૂમિ ભરત ભાર ઉતારીને. ૮

દુર્બળ સુદામા મિત્રના ગ્રહી મુઠીમાં તાંદુલને.
દારિદ્ર હરી સમૃદ્ધિ દઈ રીઝતા જુઓ ભગવંતને.
પરણાવતા ભગિની સુભદ્રે સંન્યસ્તવેશી પાર્થને.
સાર ધર્મ ભાગવતનો ઉપદેશતા ઉદ્ધવજીને. ૯

અતિ સેવતા સુંદરી-સુરા સૌ કોટી છપ્પન યાદવો.
નિજ નાશ તૃણથી નોતરે અભિશાપ પામી ઉદ્ધતો.
શર ચરણપદ્મે વાગતાં આઢેહ વૈકુઠે ગમન.
પરિત્રાણ સાધુ, વિનાશ દુષ્ટ, ધર્મનું સંસ્થાપન. ૧૦

મહાભારત કથા.

ધર્મરાજ યુધિષ્ઠિર ભીમ વૃકોદર વીર અર્જુન.
માદ્રીના સહદેવ નકુલ પાંડવો પાંચ બાંધવ.
દુયોધનાદિ કૌરવો શત ધૃતરાષ્ટ્ર ગાંધારી સુતો.
લાક્ષાણુવન પડયંત્રમાંથી સલામત બચી પાંડવો. ૧

ભટકતા વનવનમહી વળી માત કુંતા સાથમાં.
ભીમ પરણે હીંડીંબાવળી હણે બક નર ભક્ષીને.
સૂણીને સ્વયંવર દ્રૌપદીને વેશ કાપડી ધરી ગયા.
મરણ કરતો વેધી અર્જુન પાંચ પાંડવો કૃષ્ણ વર્ધો. ૨

શ્રી કૃષ્ણની મધ્યસ્થીથી પુરી ઇન્દ્રપ્રસ્થ પતિ બન્યા.
મયોદ્ધ જાળવવા ધનંજય વનવાસ સ્વેચ્છાએ પળ્યા.
પરણે સુભદ્રા કૃષ્ણ લગિની ચિત્રાગદા ઉલ્લાસી વર્ધો.
ઐશ્વર્ય રાજસુયે નિહાળી કૌરવો કટકર બન્યા. ૩

હસ્તિનાપુર યુધિષ્ઠિર રમી વૃત શકુનિ સાથમાં.
રાજ હારી દાસ બની વળી દ્રૌપદી મૂકી દાવમાં.
ચીર 'જે'ચતો પાંચાળીનાં મોહાંધ બની દુઃશાસન.
અપમાની કળે-દુયોધને નવ સહી શકે ભીમ અર્જુન. ૪

ભીષણ પ્રતિજ્ઞા બદ્ધ ભીમ કુડકર્મીઓ સંહારવા
ધૃતરાષ્ટ્ર રાએ મૂકત કીધાં સર્વને સતી રીઝવવા.
કાવો બુઝારી યુધિષ્ઠિર બમણું રમીને હારીયા.
વનવાસ વર્ધો બાર-એકનો પાંડવો ફરી પામીયા. ૫

અમરાપુરી જઈ અર્જુને દિવ્યાસ્ત્ર શસ્ત્રો મેળવ્યાં.
ચારેય બંધુ દ્રૌપદી સહ ભારતીય તીર્થો, ક્યાં
ઉત્પાત મચવ્યો જયદ્રથે સતી દ્રૌપદીને હરી જવા,
બાંધેલ યથે બંધુ કૌરવ વીર પાંડવો છોડાવતા. ૬

કંક બદલવ બૃહન્નલ ગૌપાલ અથ પરીક્ષક.
સૈરંધ્રી દ્રૌપદી નામ ધરી વૈરાટ નૃપનાં સેવક.
દીચકે હણ્યા કડછીધરે ગૌ છોડવી વીર અર્જુને,
ઉત્તર અભિમન્યુ વરે શ્રીકૃષ્ણ વિદિ નિષ્કળે. ૭

સોત એકાદશ ખડી અંસોહિંણી કુરુક્ષેત્રમાં.
ભગવદ્ ગીતા સંજોધતા શ્રીકૃષ્ણ સારથી પાર્થના.
ગાંગેય-કર્ણ-વિકર્ણને ગુરુ દ્રોણને વળી જયદ્રથા.
દુઃશાસન દુર્યોધન પાંડવ સુતો સહુ રણ હળ્યા. ૮

ચકવર્તી પદ યુધિષ્ઠિર ભરતભૂમિનું પાંખીયા.
વળી પુણ્યસ્ત્રોત્રે બની પ્રજાને પાળી યશ પ્રસરાવીયા.
કુળનાશ દોષ નિવારવા હિમ-આલયે આરોહતા.
બચી એકમાત્ર યુધિષ્ઠિર આદેહ ઈંદ્રપરી, ગયા. ૯

ચંદ્રવંશી રાજવીકુળ યુગ પુરાણિક સંસ્કૃતિ
ઇતિહાસ સામાજિક કથા નીતિ ધર્મને પ્રસરોધતી.
ચોવીસ હજાર સ્ત્રોત્ર મળમાં લક્ષ એક વંધી થયા,
જય-ભારત-મહાભારત મુનિ વ્યાસ આદિ રચાયતા. ૧૦

ગંગાવતરણ - કથા

સૂર્યવંશી સગર રાજા વરદાન જૂગુનું મેળવે.
સતી સુમતી સહસ્રો સાઠ શુરવીરાં સુતો સૂયાવશે.
અસમંજ કેશિની સુતથી તમ વંશ વૃદ્ધિ પામશે.
અસમંજ પણ પાપી નિવડતાં હા! દેશપાર કરેલ છે. ૧

રૂપ રાક્ષસી ધરી ઈર્ષ હરતા રાજા સગર યજ્ઞાશ્વને.
યજ્ઞાશ્વ શોધો સગર આજા પુત્રો સહસ્રો સાઠને.
ખણી પૃથ્વીને સાગર સુધી સંતાપતા સૃષ્ટિ સકળ.
પહોંચ્યા-રસાતળમાં જુએ કપિલાશ્રમે યજ્ઞાશ્વને. ૨

કોધે ભરાઈને ધસ્યા અપમાનતા મુનિ કપિલને.
હુંકાર નાદ કર્યો, સગર પુત્રો ખળી ઢગલા વળે.
ખડું કાળ વીતતાં સગર રાજા પૌત્ર અંશુમાનને.
યજ્ઞાશ્વ સાઠ હજાર ઠાકા શોધવાને મોકલે. ૩

તે ગરૂડથી સુણતો કથા અભિષાપને ઉદ્ધારની.
ગંગા વહેજો ભસ્મ પર સહુ પિતૃ પામે સદગતિ.
પછી અશ્વ લાવી સોંપતાં પૂર્ણોહુતે રાજન કરે.
ને કાળવશ સ્વર્ગે જતાં અભિષેક અંશુમાનને. ૪

સોંપી સિંહાસન દિલીપને નિજ પિતૃઓ ઉદ્ધારવા.
ઢાંચણ તપશ્ચર્યો હિમાલયમાં કરી સ્વર્ગે જતા.
દિલીપ પણ યજ્ઞો કરી ખડું, કાળવશ અંતે થતાં.
ભગીરથ પ્રજાપાલન કરે પણ પિતૃઓ ઉદ્ધારવા. ૫

વર્ષ એક હજાર તપતાં વરદાન પ્રદા પામતા.
 “ ઇક્ષ્વાકુ વંશની વૃદ્ધિને બળી ઉતરશે ગંગા ધરા.
 પણ લીપણુ ગંગાધોધ એક ઝીલી શકે શિવ-શંકરા.
 એક પાદ અંશુષે ઉલી એક વર્ષ ભર આરાધતા. ૬

“પ્રિય કરીશ તહાડ મસ્તકે ધારણુ કરીશ ગંગાજીને”.
 શંભુ વચન સૂણતાં પછી વિનતિ યતાં ગંગાનદે.
 શુભ સ્વર્ગથી શિવ મસ્તકે ઉતરે ધરી મહા વેગને.
 વિચાર હિર તાણી જવા પાતાળ ગર્વથી શિવને. ૭

શિવ દેાપીયાને શુપ્ત કીધી ગંગાશુચ્યાયાં શિવજટા.
 કઈ વર્ષ તપતાં પુનઃ રાયે શિવજી જટાથી છૂટતાં.
 પ્રવાહ સાત ખંની ત્રિપંચગા બિંદુસરથી નીસરે.
 બાગીરથી સ્થળ પિતૃગામી રથ બગીરંથ અનુસરે. ૮

જન્મુ મુનિનો યજ્ઞ મંડપ નિજ ભાગમાં હુઆવતાં.
 કોષે ભરી મુનિ અંજલિમાં સક્ષળ ગંગાપી જતા.
 વિરમીત યઈ ઋષિ-દેવ ગંધર્વો વનવતા જન્મુને.
 કહેવાયે પુત્રી જાન્હવી કરેા મુકત મુનિ ગંગાજીને. ૯

સરી કણ્થી સરી સાગરે સરી રસાતળમાં ભસ્મપર.
 સાઠે હજારની સદ્ગતિ યઈ બગીરથ યત્ને સક્ષળ.
 કથા ગંગા અવતરણુ કેહે રામને કૌશિકે મુનિ.
 પાતિત પાવન શિવ સ્મરણુને સ્નાન ગંગા જળ મહી. ૧૦

પ્રેમજી જ્યોતિ

પ્રેમજી જ્યોતિ તહારો દાખવી
 મુજ આતમ જ્યોત જગાવ ધ્રુવ
 ઈશનું વ્યાપેલું આ સર્વે વિશ્વમાં
 ભોગવવું કરી જોનો ત્યાગ
 ગીધ વૃત્તિધરી પરધન વાંછુના
 સત્ય ધર્મ મને દેશોવ
 આવશ્ય મુવલું નિવોર...પ્રેમજી ૧
 ચારે આશ્રમના ધર્મ પાલનમાં
 ફળતું નોંધરું ધ્યાન
 માત્ર ફળ હોતા કેમજી કરવા વા
 સહજ કર્મોનો નહિ ત્યાગ
 રહીને નિંદા-સ્તુતિમાં સમાન...પ્રેમજી ૨
 કામ ક્રોધના હવાઈ હુમલા સામે
 ધર્મતત્ત્વ તું બુરખો ધાર
 ઉડા ઉતર્યા વિણ હૃદય શુદ્ધિમાં
 ખંચવાનું ન આશ્રય સ્થાન
 ધારું તું...પરાયણ તાત...પ્રેમજી ૩
 અણુવિશ્વાસ ભય ને દ્રેષ સંહારે
 અનાદિથી મીનવતી બાત
 શોધ્યા વિજ્ઞાને રસ રંગોગીર્ણ્યવાં
 નવ...શોધાયા શ્રદ્ધા રસ
 એક શ્રદ્ધા બિંદુ બસ થાય
 મારે શ્રદ્ધા બિંદુ બસ થાય...પ્રેમજી ૪

અનંત સૂર્યભાળાઓ નિહાંરીકા
 કાણે ધપતાં કેટિ નેજન
 સાક્ષેપવાદને વિરાટ દૂરળીનો
 ભલે કરતાં વિશ્વ દર્શન
 અંતર ચક્ષુ મમ ઉધડને નાચ....પ્રેમળ ૫

અંત-મહંતની પાત્રી આશિષે
 લોગ-લોગના ન લોભ
 સાત્વિક વૃત્તિઓમાં મન દોરને
 કરુણાથી હૃદયીને અજ્ઞાન
 અસત્યોથી દોરો સત્ય માર્ગ....પ્રેમળ ૬

માટી-કેડીયે ટગમગતા દીપકની
 સાચવી સોડીયે જ્યોત
 કાપવો પંથ અનંત તમસં ભર્યો
 પૂર્ણ જ્યોતમાં ભળવા જ્યોત
 અંધારેથી દોરો જ્યોતિ માર્ગ....પ્રેમળ ૭

સગાં વ્હાલાનું જે શુદ્ધવાક્ય
 અવરોધયો માં રમરણ
 પાકે તટે ફળ ડીંટાળી જ્યારે
 રમણ રસનાબે રહેને હે રામ
 મૃત્યુંજય દોરો અમૃત માર્ગ....પ્રેમળ ૮

અક્રોધ

નવ કરશે કોઈ ક્રોધ રસિકડાં

નવ કરશે કોઈ ક્રોધ મુવ

અસત્ય અપ્રિય આક્ષેપોને

સહેળે સમતા ધરી....રસિકડાં ૧

ઉપાલંભ અપમાન દેવથી

નવ ડગશે દિલમાં જરી....રસિકડાં ૨

કામ ન છોડો છોડો કામના

વળી છોડો આશા કુળની... રસિકડાં ૩

ક્રોધ ધડી મૂઢતા આવશે

મૂઢતાથી ધાય વિસ્મૃતિ....રસિકડાં ૪

સ્મૃતિભ્રંશથી બુદ્ધિનાશને

છે સ્વનાશ અંતે નક્કી....રસિકડાં ૫

અક્રોધેન જીને ક્રોધ ભાઈ

ઉપદેશ બુદ્ધનો શ્રદ્ધી...રસિકડાં ૬

૨૪-૬-૫૬ (૨૫૦૦ મી બુદ્ધ જયંતિ)

(તાતાની બ. અ. ઉપરથી)

સી. કાં જહેન ચંદ્રકાન્તાના શુભલક્ષ પ્રસંગે
મંગલાષ્ટક

લક્ષ્મી કૌસ્તુભ પારિજાતક કૂલો ધનવંતરિ ચંદ્રમા
માતા કામદંધા સુરેશ્વર ગજ રણાદિ દેવાંગના
અશ્વ સપ્તમુખી વિષ્ણુ હરિ ધનુ, ને, શંખ ને અમૃત
એ સહુ રત્ન, સમુદ્રથી ઉદભવ્યાં કુર્યાત સદા મંગલમ્ ૧

ઉપાને અનિરૂધ્ધશાં પરણતાં યાઓ સુખી સર્વદા
રામકૃષ્ણ અને ઉમાપતિ અહિં ઉભા ભૂતી લેહને
દેતા આશિર્વાદ... દેપતી તમે યાઓ સુખી સર્વદા
રનેહિજન સહુ પ્રાર્થતા હૃદયથી કુર્યાત સદા મંગલમ્ ૨

જૂઝ્યાં આમ્રદ્યોત્તીજેમ આપ્તા વૈશાખના પ્રાયરે
કાચલના ટહુકારથી ન રીઝતી કે કાકદિ હશે
વા કેઈ ગ્રહ કુર દુષ્ટ મંજરે નેતો બુવન સૌતમાં
હટવાંથી તમે લેખે હિંજવી કુર્યાત સદા મંગલમ્

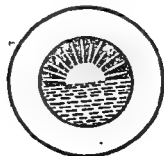
ઝીણા ઝરમર મેહુલ વરસશે તમ લક્ષ્મ મંડપે મહી
ઉજવળે તિથિ આજની નિતરતા વધો ભર્યા રનેહથી
જીવો સો શરદો અદીન બનીને સ્વાસ્થ્ય પૂરે જાળવી
કુદંબીજન સાથ એક બનીને કુર્યાત સદા મંગલમ્

પામ્યાં શિક્ષણે ઉચ્ચ આજ સુધીર્માં બીજો ની પદની ગ્રહી
સંસ્કારો આપરવના ઉરવડ્યા શોભાવતાં કુળને
પૂરે ઉજ્જ્વળ હોયને અવરની સદ્ભાવના કેળવી
દિપાવો દામ્પત્યભાવથી ભરી કુર્યાત સદા મંગલમ્

“સાઆસી : શ્વસુરે ભવ” ન વદતો એમાં ઝૂંડતા વધે -
 સેવાથી રીઝવે વડીલજનને ને સ્નેહથી સાથીને -
 નોકરચાકર વર્ગ હોય ઘરમાં સંતોષથી રાખને
 જનસેવાનાં કાર્ય શક્ય કરીને કુર્યાત સદા મંગલમ્ ૬

હગલાં સાત ભરે સહચર બને સૂર્યાગ્નિની સાક્ષીએ
 દર્શન તારક ધ્રુવમંડળ કરી “અશ્મા” અદગતા ગ્રહો
 હસમુખા રહી નામ સાર્થક કરે હસમુખ જે આપતું
 શીતળ ચંદ્રની કાન્તિ સાથ જગમાં કુર્યાત સદા મંગલમ્ ૭

વર્ષો સૈકાં આઠ પૂર્વ જન્મ્યા શ્રીડંકપુરી વિષે
 ખોડાણ પ્રભુભક્ત નીમ જેને તુલસી ઉગાડી કરે
 જાતા દારક ધામ માસ છટે રીઝવી પ્રભુ લાવીયા
 જય જય શ્રીરણોદરાય પ્રભુજી કુર્યાત સદા મંગલમ્ ૮

અખિલ હિંદ પોસ્ટ તાર કમિયારીઓનું
(U. P. T. W.) ચતુર્થ અધિવેશન

વડોદરા તા. ૨૫/૨૯-૫-૫૨

સ્વાગત ગીત

ભારત દેશ ટપાલ-તારખાતાના કમિયારી જનો
ગુજરાત દેશ વડોતણા ઉદરશા વડોદરા શહેરમાં
શ્રીમન્ રાવ સયાજી ન્યાયી નૃપતિના ન્યાય મંદીરમહી
આવે! આપણે એક સાથે મળીએ સુસ્વાગતમ્ સ્વાગતમ્. ૧

યુ. પી. ટી. ડબલ્યુ. તણાજ એથા વાર્ષિક અધિવેશને
તુલસીરામ પ્રમુખ માર્ગદર્શન સદલાગ્યથી સાંપડે
રામમૂર્તિ વિરાજમાન વળી જ્યાં સંચાલન ક્ષેત્રમાં
જય જય ભારત સંઘ સંઘ રહીએ સુસ્વાગતમ્ સ્વાગતમ્. ૨

ખાપુનાં પ્રિય શિષ્ય લક્ષ્મણને સન્માનિતા દેશનાં
સુચેતા કૃષ્ણાણી આજ અહીયાં આશિર્વાચન ઉચરે
પાર્લામેન્ટ પ્રતિનિધિત્વ ધરીને રક્ષો અમારો હિતો
ઉદ્ધાટનવિધિમાં વિદુષી વદશે સુસ્વાગતમ્ સ્વાગતમ્. ૩

સંદેશા વ્યવહાર મંત્રીપદમાં સાદા બિહારીજન
શ્રી જગજીવનરામ હિત મનુરો હૈયે ધયાં જેમણે
હરિનાજનશી સૌગ્ય મૂર્તિ દીપતી નહેરૂની સરકારમાં
પાડવતા સંદેશ અક્રય કરવો સુસ્વાગતમ્ સ્વાગતમ્. ૪

સેવા-સ્વાર્પણ મંત્ર ધારી પો.તા. જનતાની સેવા કરે
આવે શ્રેષ્ઠ પદાધિકારી અહીયાં કૃષ્ણપ્રસાદ વળી
સ'થે શક્તિ વસેજ કહેલું મુત્ર સાચું નિહાળી અહીં
હૈયામાં હરખી પૂકાર કરશે સુસ્વાગતમ્ સ્વાગતમ્ ૫

મુ'ખાપુરી વિલાસના વળી વઠા પી. એમ. જી. આવીયા
શિવાભાઈ ખટ્ટેભાંજનીરખો ગુજરાતની અસ્મિતા
પ્રેમીજનની પાસ જાય જે કે। સર્વલાવના પામતો
“શિવાસ્તે પંથાન” : વહી કહે સુસ્વાગતમ્ સ્વાગતમ્ ૬

“પોસ્ટલ ઈન્સ્ટીટ્યુટ”નું પ્રદર્શન ભેવા પધારો તમે
તારાપદ-નગરે કલાભવનમાં ઉદ્ઘાટન સાંજના
મનરંજનનો કાર્યક્રમ વળી છે રાત ત્યહીં હોલમાં
અલચિત્રો દર્શાવશુંજ રૂઢલાં સુસ્વાગતમ્ સ્વાગતમ્ ૭

ચિ મહેશકૃમારના લગ્ન પ્રસંગે પિતાનાં શુભાશિષ્યવચન.

કાશીવિશ્વેશ્વર કૃપાથી પ્રાપ્ત, થાઓ શતાયુ મહેશ
 “આજ”ના ગોવિંદ નામથી અમે, સ્મરીયે હરિને સદા
 સંસ્કારો સ્વીચીયા અને વળી ગ્રહ્ય વિજ્ઞાનનું શિક્ષણ
 “પ્રજ્ઞા” સહ ઉત્તવાળજે જીવનને, કુર્ચોત સદા મંગલમ્ ૧

ગિરિજાશંકર ભટ્ટની સુયેત્રી, બનીને “ગૃહીતાગમા”
 શ્રીકૃષ્ણ શા વ્યવહાર આંતર મૃદુ, એ-જીનીયરનાં ગૃહે
 સાહિત્ય રસ સર્વદા : સુગીતા, સંગીત, રેલાવંજે
 પાઈ જીવન ગૌરસીનાં અમૃત, કુર્ચોત સદા મંગલમ્ ૨

પાખ્યાં શિક્ષણ ઉચ્ચ આજ સુધીમાં, ક્ષેત્રો ભલે હો જુદાં
 સંસ્કારો આર્યત્વના ઉરવસ્ત્રાં, ચોસો ઉભય કુળને
 પુરો ઉજ્જવ હોય જો અવરની, સદ્ભાવના કેળવી
 કીપાવો દાંપત્ય ભાવથી ભરી, કુર્ચોત સદા મંગલમ્ ૩

બૂધે નાથ શુભાળયાં ખીલી રહો, જીવન વસંતે તમે
 કોયલના ટહુકારયાં શું જ રહો, વૈશાખ અમરાઈઓ
 ત્રીણા અરમર મેહુલા મનવવા, ટહુકંતયા મોરદા
 સારસ બેલડી ચારદે-શિશીરમાં કુર્ચોત સદા મંગલમ્ ૪

ડગલાં સાત બરો સહચર બનો, સૂર્યાગ્નિની સાક્ષીએ
દર્શન તારક ધુવમંડળ કરી, “અશ્મા” અડગતા ગ્રહો
સો શરદો છવલો અદીન બનીને, સ્વાસ્થ્ય પૂરૂ જાળવી
સ્નેહિજન સહુ પ્રાર્થતાં હૃદયથી, કુર્યાત્ સદા મંગલમ્ ૫

“સામાજી શ્વસુરે ભવ” ન વહતો, એમાં અહંતા વધે
સેવાથી રીઝવો વડીલ જનને, ને સ્નેહથી પ્રેમીને
નોકર આકર વગે હોય ઘરમાં, સંતોષમાં રાખજો
સ્નેહિજન સહુ પ્રાર્થતાં હૃદયથી કુર્યાત્ સદા મંગલમ્ ૬

વાધો આગળ આ ગૃહસ્થાશ્રમમહીં શ્રેષ્ઠ ગણાયોજ જે
હરત ધર્મપાળીનો અહીં તમે કરજો પ્રસન્ના મન
ગૃહસ્થાશ્રમને કરીજ સાર્થક આલોક આનંદમાં
અર્પો દીર્ઘાયુષ્ય દેવ-સવિતા કુર્યાત્ સદા મંગલમ્ ૭

વર્ષો સૈકા આઠ પૂર્વ જન્મ્યા શ્રી ડંકપુરી વિષે
ખોડાણાં પ્રભુભક્ત નીમ જેને તુલસી ઉગાડી કરે
જાતા દારકધામ માસ છઠ્ઠે રીઝવ્યા હરિ આવીયા
જય-જય શ્રીરણુછોડરાય પ્રભુજી કુર્યાત્ સદા મંગલમ્

અ. હિં. ત્રિ. મે. આદ્યમંડળ ચરિત્રં ચતુર્દશ અધિવેશન
વડોદરા તા. ૧૧/૧૨-૬-૫૭

સ્વાગત ગીત.

શુભ મુભગ મિલન અધિવેશન જય. (૨)

વીરક્ષેત્રભૂમિ વડોદરા શ્રીમંત સયાજી રાજનગર.
અખિલ ભારતીય ત્રિવેદી મેવાડા આદ્ય મંડળ.

પરિષદ જય અધિવેશન જય.

ઉત્સાહ પ્રેરણે, વરો વિજય. શુભ ૧

રાહદેશ, બારીસી, ચાવીસી, માલપર, વાગડ, બાવન.
જવાસ, દશકેસી, વેજલપુર, વીરપુરને આરૂતર.

અણદીકા ને અણપ્રીછયા.

વળી વસંત અન્યપ્રદેશ. શુભ ૨

સંકુચિત દષ્ટિ છોડી ધરણે, બાવના વિશાળ કુકુંબ.
સંસ્કાર “મેહમેવાડા” જગવો, કરવા સાતિતણે ઉત્કર્ષ.

વિદ્યામંડળ પ્રગતિમંડળ.

સ્થળ સ્થળ સ્થાપો સમાજ.

શુભ મુભગ મિલન અધિવેશન જય.

શુભ મુભગ મિલન અધિવેશન જય.

આદર્શ વિદ્યાર્થી.

રહું સર્વદા પ્રયત્નશીલ હું સત્યવચન ઉચ્ચરવાને.
અને પાળશું દ્વાદશ નિયમો આદર્શ નાગરિક બનવાને.
સવારમાં ંહેલો ઉઠીને ઇષ્ટદેવનું સ્મરણ કરું.
નિત્ય સાંજના બધાં અંગાડે શારીરિક વ્યાયમ કરું.

૧

શરીર તંદુરસ્તી અર્થે શૌચ નિયમને પાળીશ હું.
પાન-તમાકુ નહિ લેવાનું દ્રઢતાથી વ્રત ધારીશ હું.
ઉંમર પચ્ચીસ થાતાં સુધી પ્રહમચર્ચા વ્રત પાળીશ હું.
હુંડો-પહેરામણી-દાયબો નહિ લગનમાં લઈશ હું.

૨

ઉચ્ચનીચના ભેદ ન માનું, પ્રભુનાં માનવ બાળ સહુ.
આદતમાં સપડાયા બનને, ભેદ રસ્તો નહિ માપીશ હું.
લીજ માગતા સશક્ત બનને, પાઈ પૈસો નહિ આપીશ હું.
કુતરાં વાંદરાં દોર રખડતાંને, નહિ દઉં હું ખાવાનું.

૩

છાલ પૈય્યા કેળાં-કેરી, કાચ દુકડા વિણી લઉં.
ના નાખું કાગળીયાં જ્યાં ત્યાં, કચરાપાત્ર મહી નાખું.
ગંદવાડ મળમુત્રને ભેતાં, રાખ-માટીથી ઢાંકી દઉં.
હાથ ધોયેલો ગંદા મારા, મેળવી પાણી ધોઈ નાખું.

૪

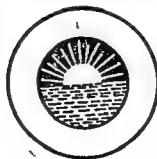
રાખું સ્વચ્છ હું આંગણીયાંને, મચ્છર-માંખીથી બચવા.
 ખાવાપીવાની વસ્તુ ઉપર, માખી ને નહિ દઉં બેસવા.
 માખી બેસે જેના ઉપર મીઠાઈ તેવી નહિ ખાઉં.
 ફળ ફળાઈ શાકભાજીને, વાપરતાં પહેલાં ઘોઉં. ૫
 પાણી ભરતાં, કપડાં ધોતાં, રસોઈ કરતાં ઘરકામે.
 ના શરમાઈ જાત મહેનતે, મદદ રૂપ થઉં માતાને.
 નાના-મોટા સમાન મિત્રો, અથવા નોકરની સાથે.
 તોછડાઈથી વતીંશ, નહિ હું, ના અપશબ્દો બોલાશે. ૬
 શાળામાં ઉદ્યોગ-હાથનો, શિખવાનો હું હોશેથી.
 નિદાન આનો કમાઈ તેમાં, દુધ પીવાનો હોંશેથી.
 શાળામાં જડતી કેા વસ્તુ, સોપીશ શાળા શિક્ષકને.
 રસ્તે જડતી ચીજને સોપું, નજદીકના પોલીસ થાણે. ૭
 ભારતની અણમોલ સંસ્કૃતિ, હીપાવશું મમ વર્તનથી.
 શાન તિરંગા ઝંડા ફેરી, બહાવશું બલિદાન દઈ.
 અશોકના એ સુવર્ણયુગનું, ધર્મચક્ર ફેરી પ્રવર્તવા.
 પ્રામાણિકતા, નૈતિક હિંમત, પ્રભુ ભરજો મમ જીવનનાં. ૮
 (૧૨ વ્રતો) સત્ય, અહિંસા, પ્રાર્થના, શૌચ બહિર્ગર્ભ, અરપૂશ્યતા નિવા-
 રણ, જૂતદ્યા, સ્વચ્છતા, શ્રમમદ્દિમા, સખ્યતા, પ્રમાણિકતા, રાષ્ટ્રપ્રેમ.

શ્રીસદ્ગુરુને નમસ્કાર

પ્રહમાનંદમ્ પરમસુખદમ્ કેવલમ્ જ્ઞાનમૂર્તિમ્
 દ્વિવાતીતમ્ ગગનસદૃશમ્ તત્ત્વમસ્યાદિ લક્ષ્યમ્
 એકમનિત્યમ્ વિમલમચલમ્ સર્વધી સાક્ષિભૂતમ્
 ભાવાતીતમ્ ત્રિગુણરહિતમ્ સદ્ગુરુમ્ તં નમામિ

પ્રહમાનંદ પરમસુખદા કેવલજ્ઞાનમૂર્તિ
 દ્વિવાતીત ગગનસરિખા તત્ત્વમસિ આદિલક્ષ્ય
 એક નિત્ય વિમલ અચલ સર્વધી સાક્ષિભૂત
 ભાવાતીત ત્રિગુણરહિત સદ્ગુરુને નમુઃ

શ્રી શંકરાચાર્ય વિરચિત પટપદી.

અવિનય મપનય વિષ્ણો, હમય મનઃ, શમય વિષય મૃગતૃષ્ણામ
ભૂતદયાં વિસ્તારય, તારય સંસાર સાગરતઃ

દિવ્યધુનિ મકરંદે, પરિમલ પરિભોગ સચ્ચિદાનંદે
શ્રીપતિ. પદારવિંદે, ભવભય ખેદચ્છિદે વંદે ૨

સત્યપિ ભેદાપગમે, નાથ તવાહેં, ન મામદીન ક્લેશમ
સામુદ્રોહિ તરંગઃ, કવચન સમુદ્રો ન તારંગઃ ૩

ઉદ્ધૃત નગ નગભિદતુજ દતુજકુલામિત્ર મિત્રશશિદંટે
દંટે ભવતિ પ્રભવતિ, ભવતિ કિં ન ભવ તિરસ્કારઃ ૪

મત્સ્યાદિભિ રવતારૈ, રવતારવતા સદા વસુધામ
પરમેશ્વર પરિપાલ્યો, ભવતા ભવતામ ભીતોહમ ૫

દામોદર ગુણમંદિર, સુંદર વદનારવિંદ ગોવિંદ
ભવજલધિ મંથનમંદર, પરમંદર મપનય ત્વમ મે ૬

નારાયણ કર્ણામય, શરણ કરવાણિ તાવકૌ ચરણૌ
ઈતિ પટપદી મદીયે વદન સરોજે સદા વસતુ. ૭

પટપટી.

અવિનય હરે શ્રીવિષ્ણુ, મનોહરમને શમે વિષય મૃગતૃષ્ણા,
ભૂતહયા વિસ્તારે, તારે મુજને સંસાર સાગરેથી. ૧

દિવ્ય ધુનિ મંકરંદો, પરિમલ પરિભોગ સચ્ચિદાનંદ.
શ્રીપતિ પદારવિદો ભવભય ખેદ છેદનારે વંદુ. ૨

લેઈ ગયો હું-તુ નો, કિન્તુ હું તારો તમે મારા નાથ.
મોંઝાં સમુદ્રનાં છે, શે કહેવાયે ઉઠ ધ તરંગોનો. ૩

ઉચેન્દ્ર ગિરિધર; દાનવકુળશત્રુ, સૂર્યશશિચન્દ્ર.
પ્રભુના દર્શન યાતાં, ભવ તિરસ્કાર ના શું ઉપજે. ૪

મચ્છાદિ અવતારો ધરી, સદાને રક્ષતા વસુંધા.
પ્રભુ પાલનહારા મારા, બનજો ભવતાપ બીધેલાના. ૫

દામોદર ગુણમંદિર, મુંદર વદનારવિંદ ગોવિંદ
ભવ-જલધિ મથનમંદર મારો ગર્વ પરમ હરજો ૬

નારાયણ કૃષ્ણામય, તવ ચરણોમાં શરણું હું લઉં છું.
પટપટી હરિ આ મારા વેદન સરોજે સદા વસજો. ૭

શ્રી જયતીર્થ (વિષ્ણુતીર્થ)

સ્વામી દ્વૈત

ભાગવત સારોદ્ધાર

માંના

ત્રણ પ્રકરણો.

ભાગવત હૃદયમ્.

જન્માદ્યસ્ય ચતોઽન્વયાદિતરત ષ્ઠ્યાર્થેષ્વલિપ્ત સ્વરાદ્
તેને બ્રહ્મ હૃદા ય આદિકવચે મુદ્ધન્તિ યત સૂર્યઃ
તેજો વારિ મૃદાં યથા વિનિમયો યત્ર ત્રિસર્ગો મૃવા
ધામ્ના સ્વેન સદા નિરસ્ત કુલકં સત્યં પરં ધીમહિ.

ધર્મઃ પ્રોબ્ધિજત કૈતવોઽત્ર પરમો નિર્મલસરાણાં સતામ્
વેદ્ય વાસ્તવમત્ર વસ્તુ શિવદં તાપ ત્રયન્મૂલનમ્
શ્રીમદ્ ભાગવતે મહામુનિકૃતે કિં વા પરૈરીશ્વરઃ
સઘો હૃદયવર્ધ્યતેઽત્ર કૃતિભિઃ સુશ્રુણુભિસ્તત્સણાત્.

નિગમ કલ્પતરોગંલિતં ફલં, શુકમુખાદમૃત દ્રવ સંયુતમ્
પિબત ભાગવતં રસ માલયં, મુહુરહો રસિકા ભુવિભાવુકાઃ.

નમઃ પરસ્મૈ પુરૂષાય ભૂયસે, સદ્ગુણવ સ્થાન નિરોધ લીલયા
ગૃહીતશક્તિ ત્રિતાયાય દેહિનાં, અન્તર્ ક્રુવાયાત્રપલક્ષ્યવત્સર્મે

યત્કીર્તનં યત્શ્રવણં યદીક્ષણં, યદ્વંદનં યત્સમરણં યદ્દહેષુ
લોકસ્ય સઘો વિધુનોતિ કલ્મષં, તસ્મૈ સુભદ્રાવસે નમોનમઃ

યોન્તઃ પ્રવિશ્ય મમ વાચ્યમિમાં પ્રસુપ્તાં
સંજીવત્યખિલ શક્તિધરઃ સ્વ ધામ્ના
અન્યાંશ્ચ હસ્ત ચરણ શ્રવણ ત્વગાદિન્
પ્રાણાન્ નમો ભગવતે પુરૂષાય તુલ્યં.

ભાગવત હૃદય.

જગજન્માદિ જ્યાંથીજ કાર્યકારણ, જ્યાપ્ત અલેક્ષ સ્વરાદ.
જેણે સ્ફૂરીયા વેદ પ્રહ્લ હૃદયે, જ્યાં વિદ્રાજ જનો મોહતા.
ભૂમિ પાણી તેજનાં જ મૃગજળા, તેવાં આત્રિસર્ગો ભુઠાં.
જ્ઞાને નિજ માયા સદાજ નિરસે, 'સત્યમ્ પરમ્ ધીમહિ.' ૧-૧-૧

કાપટ્ય વિહીન સુધર્મ પરમ, નિર્માત્સરી સંતના.
અત્ર વાસ્તવ પ્રહ્લ વેદ શિવક તાપ ત્રય નાશન.
શ્રીમદ્ ભાગવત મહામુનિકૃત, અન્યેથી શુ ? ઈશ્વર.
ખિરાજે હૃદયે સુકૃત્યકરના, સુધુવતા તત્ક્ષણ. ૧-૧-૨

નિગમ કલ્પતરૂ ગળીયું કૃણ;
શુકસુખે જ્યું અમૃતથી ભયું.
પી રસ ભાગવત તું લય સુધી,
પ્રતિપણે રસિક ભૂમિ ભાવિકે. ૧-૧-૩

“નમઃ પરભૈ પુરુષાય બ્રહ્મણે”
સદુત્પતિ સ્થાન નિરોધરૂપ.
ત્રિવિધ શક્તિધર દેહી અંતરે,
વસ્થા મુવ; તારા પંથ અનલ. ૨-૪-૧૨

થવણ કીર્તન દર્શન જેહનાં,
સ્મરણ વંદન પૂજન જેહનાં.
નિવારતાં પાપ શિખ દોહનાં,
તેવા સુલદ્રકીર્તિ નમો નમસ્તે. ૨-૪-૧૫

तस्मात्पुनरेवाश्रिवह पापनिवृत्तौ, यतेत मृत्यो २ वपधतात्मना
 होपस्य दृष्ट्वा शुद्धलाघवं यथा, लिपक्षयिकित्सेत् ऋणनिदानवित्

येतावतालमघ, निर्दरण्याय पुंषां,
 संकीर्तनं लगवतो गुणकुर्मनाम्नां,
 वदृश्या पुत्र मध्वान् यदलमिदोपि,
 नारायणेति यमाद्य ध्याय मुक्तिं.

जडयासुरं, लावभिम्, स्वमात्मनः
 समं मनोधत्स्वं न सन्ति विद्विषः
 ऋते ऽजितादात्मन हित्यथस्थितांत
 तद्विद्यनन्तस्य महत् समर्द्धंभुः

शुष्वन् गृणन् सैश्वर्यंश्च शिन्तयन्
 नामानि श्रेयाणि य मंगलानि
 क्रिया सुयस्व यस्मिन्निन्दयोः
 आविष्ट यित्तो न लवाय कल्पते.

निष्क्रियना मध्यनुरक्त येतसः
 शान्ता मर्डीन्तो ऽजिल एव वत्सलाः
 कामैः अनालब्ध ध्येो लुपन्ति यत्
 तन्नैरपेक्ष्य न विदुः सुषमं भम.

अविस्मृतिः कृष्णं पंढा र विदयोः
 क्षिणेत्य लद्राणि शमं तनोति य.
 सत्वस्य शुद्धिम् परमात्म लक्ष्मीम्
 शानं य विज्ञान विराग युक्तम्.

જે અંતરે કરી પ્રવેશ સુતેલ મારી.
 વાણી અખિલ શક્તિધર નિજ ભર્ગ ત્રેરી.
 હરણ ચરણ અવણ ત્વચાદિ પ્રાણ.
 સંજીવતા પ્રરૂપ તે ભગવન નમરો. ૪-૧૦-૬

નિવારવા યાપ કરો પ્રયત્ન
 મહે મૃત્યુ પૂર્વ, શિશ્ન અહિયાં.
 દહીં દોષ જોઈ લધુ—મહાન.
 વેદ્ય ચિકિત્સાથી નિદાનતા યથા. ૬-૧-૮

આ સર્વ બીનજરૂરી, યાપ દુઃખો મિટાવા.
 સંકીર્તન ભગવદી શું—નામ કર્મો.
 પુકારતાં પુત્ર પાપી છતા અભામિલે.
 નારાયણ વધો મરતાં મુક્તિ પામ્યો. ૬-૩-૨૪

માટે ત્યજો આસુરી. ભાવ આ તમે.
 સમભાવ ધારો મનમાં, ન અન્ય દેષી.
 સિવાય અવળે વળેલા મન અજીત.
 બાણે પૂજા તે ભગવાનની મહાન. ૭-૮-૧૦

અવણ કીર્તન ચિતવતાં સ્મરતાં.
 શ્રીનામ-રૂપ ત્હારાં સુમંગલા જે.
 સહજ ક્રિયા કરતાં, ચરણારવિદે.
 આવિષ્ટ ચિત્તો કરી જન્મતા ના. ૧૦-૩-૩૮

નિષ્કિસને મુજમાં અનુરક્ત ચિત્ત.
 શાન્ત મેહાન્ત જીવ સર્વ વત્સલ.
 કામે અનાસક્ત બુદ્ધિ, લગ્નતુષ્ટ.
 નિરપેક્ષ, સુખ અનુભવે મુજ. ૧૧-૧૪-૧૭

કિંચિત્ કરોતિ ઉર્વાપિં વત્ સ્વદત્તમં
 સુહૃત્કૃતમ્ કલ્યુ અપિ ભૂરિકારી
 મયોપનીતામ્ પૃથુક એક મુદિમ્
 પ્રત્યગ્રહીત પ્રીતિયુતો મહાત્મા. ૧૦-૮૧-૩૫

આત્મ સમર્પણ.

પ્રિયાપ્રિય વિયોગ-મુયોગ જનિત,
 શોકાગ્નિથી દાઝયો સકળ ચેતનિયોમાં.
 દુઃખૌષધિ દુઃખ સુખ માની બ્રમંતને,
 બ્રાધા પ્રભુશ્રી મુજને તુજ દાસ્યયોગ. ૭-૬-૧૭

ધર્માર્થ-કામ ઇતિ જે વિહિત ત્રવર્ગ,
 શિક્ષાત્રયી, નય, દમ, વિવિધ સુવાતાં.
 માનું મુજ અખિલવેદ ભણ્યાજ સત્ય,
 જો છવ મિત્ર ઇશને સ્વાત્મા સમર્પે ૭-૬-૨૬

શુભ બાર યુક્ત વિગ્ર જો નાભિપદ્મ,
 પાંદામ્બુજ-વિમુખ તો શ્વપચ વરિષ્ઠ.
 માનું તદર્પિત મનો-વચનાત્મગૃહ,
 પ્રાણે પવિત્ર સકુલ, ન આલેખાનીનાં જ. ૭-૬-૧૦

અવિસ્મૃતિઃ કૃષ્ણ પ દા ર વિ દે.
 અભદ્ર હણવી, વર્ધંત શમને
 સત્વેની શુદ્ધિ, ભકિતજ પરમા.
 વિજ્ઞાન વૈરાગ્ય સયુક્ત જ્ઞાન ૧૨-૧૨-૫૪

કાચેન વાચા મનસેન્દ્રિયેવા.
 બુદ્ધ્યાત્મના વાનુસૃત સ્વભાવાત.
 કશેતિ યદત સકલં પરસ્મે
 નારાયણાચેતિ સમર્પયેત તત. ૧૧-૨-૩૬

નૈષ્કર્મ્યમ્ અપિ અચ્યુતભાવ વર્જિતમ્.
 ન શોકતે જ્ઞાનમલમ્ નિરંજનમ્.
 કુતઃ પુનઃ શયદ્ બદ્રમીશ્વરે.
 ન ચાર્પિતમ્ કર્મં યદ્યધકારણમ્. ૧-૫-૧૨

આત્મ સ્વમર્પણમ્

યસ્માત પ્રિયાપ્રિય વિયોગ સુયોગ જન્મ.
 શોકાગ્નિના સકલ યોનિષુ દહ્યમાનઃ,
 દુઃખૌષધં તદપિ દુઃખમત દ્વિયાહમ્.
 ભૂમન બ્રમાભિ વદ મે તવ દાસ્યયોગમ્. ૭-૬-૧૭

ધર્મોથં કામ ઇતિયોડ્બિહિતઃ ત્રિવર્ગં.
 ઇક્ષાત્રયી નયદમૌ વિવિધા સુવાતો.
 મન્થેતદેતદ્બિલં નિગમસ્ય સત્યમ્.
 સ્વાત્માપર્ણમ્ સ્વસુદૃઢઃ પરમસ્ય પુંસઃ ૭-૬-૨૬

વિપ્રાત્ દિવષદ્ શુષ્કયુતા ડ સંવિન્દ નાભં
 પાદારવિદ્ વિમુખાત શ્વપચમ્ વશિષ્ઠમ્.
 મન્થે તદર્પિત મનોવચનાત્મગેહ.
 પ્રાણઃ પુનાતિ સંકુલમ્ નંતુ ભૂરમાનઃ ૭-૬-૧૦

કિંચિત્ ગણતાં સ્વદત્ત મહાનુ, = ૧૦૧
 મુહુર્ત, હીધું નાનકડું મહાનુ,
 આણેલ મારા મુઠી એક પૌઆ,
 પ્રીતે મહા પ્રેમભર્યા પ્રભુએ. ૧૦-૧-૩૫

શરીરવાણી મન ઈદ્રિયોથી,
 મમ આત્મભુદિ જનમ સ્વભાવે.
 કર્ય જેને સઘળું “પાસ્મૈ,
 નારાયણ” સમર્પવા તે. ૧૧-૨-૩૬

સંન્યાસવૃત્તિ જ્ઞાન નિર્જન,
 ન શોભતું અચ્યુત ભાવહીન.
 અચ્યુત ન ઇશને અભદ્ર સર્વદા,
 હોયે એકારણ પાંચ શોભતું ના. ૧-૫-૧૨

તપસ્વિનો, દાનશુરા, યશસ્વિનો,
 મનસ્વિનો, મંત્રવિદો, સુમંગલા.
 પામેય ના હોમ વિના સમર્પણે,
 તેવા સુભદ્રકીર્તિ નમો નમસ્તે. ૨-૪-૧૭

યથા તરનાં મુલસિયનેથી,
 શાંખોપશાખા ચડ વૃષ્ટ યાવ.
 પ્રાણ નિરોધે ઈદ્રિયો સંયમાવી,
 અચ્યુત-ચજને સર્વે પૂજાય, ૪-૩૧-૧૪

આત્મ સમર્પણમ્

યસ્માત્ પ્રિયાપ્રિય વિયોગ સુયોગ જન્મ.
 શોકાગ્નિના સકલ યોનિયુ દહ્યમાનઃ
 દુઃખૌપધં તદપિ દુઃખમત દ્વિવાહમ્
 જૂમન્ જમામિ વદ મે તવ દાસ્યયોગમ્ ૭-૬-૧૭
 ધર્મોઽયં કામ ધર્તિયોઽવિહિતઃ ત્રિવર્ગ.
 ઈક્ષાત્રયી નયદમૌ વિવિધા સુવાતા.
 મન્યે તદેતદ્ધર્મિણં નિગમસ્ય સત્યમ્
 ૩ સ્વાત્માપણમ્ સ્વસુહૃદઃ પરમસ્ય પુંસઃ ૭-૬-૨૬
 વિપ્રાત્ દ્વિવર્ષ યુષ્મયુતાઽદરવિન્દ નાભ.
 પાદારવિદ વિમુખાત્ શ્વપચમ્ વરિષ્ઠ.
 મન્યે તદર્પિત મનોવચનાત્મગેહ.
 ૪ પ્રાણઃ પુનાતિ સદુક્ષમ ન તુ ભૂરિમાનઃ ૭-૬-૧૦
 કિંચિત્ કરોતિ ઉર્વાપિ યત્ સ્વદત્તમ્
 સુહૃદ્કૃતમ્ ક્ષુદ્ર અપિ ભૂરિકારી
 મયોપનીતામ્ પૃથુક એક મુષ્ટિમ્
 પ્રત્યક્ષકીત્ પ્રતિયુતો મહાત્મા. ૧૦-૮૧-૩૫
 કાયેન વાચા મનસેન્દ્રિયૈ વા
 ૫ મુખ્યાઽત્મના વાઽનુસૃત સ્વભાવાત્.
 કરોતિ યદત્ સકલં પરસ્મે
 નારાયણાચેતિ સમર્પયેત્ તત્. ૧૧-૨-૩૬

પાન ૩૦ પી ૩૩ માં શ્લોક અનુક્રમમાં જૂલા દોવાથી અર્ધો ૧૨૧
 અર્ધો છે.

અવિરમૃતિ:	કૃષ્ણ	પદારવિંદે.
અભદ્ર	હણની,	વધત શમને.
સત્વોની	મુદ્ધિ,	લક્ષ્મી નં પરમા,
વિજ્ઞાન	વૈરાગ્ય	સચુક્ત જ્ઞાન ૧૨-૧૨-૫૪

આત્મ સમર્પણ.

પ્રિયાપ્રિય વિયોગ-સુયોગ જનિત,
 શોકાગ્નિથી ઢાઝયો સકળ યોનિયોમાં.
 દુઃખોવધિ દુઃખ, સુખ માની બ્રમંતને.
 બોધો પ્રભુથી મુજને તુજ દાસ્યયોગ, ૭-૬-૧૭
 ધર્મોર્થ-કામ ઇતિ જે. વિહિત ત્રવર્ગ,
 શિશ્નાત્રયી નય, હમ, વિવિધ મુપાતાં.
 માનું મુજ અખિલ વેદ ભણવાજ સત્ય,
 જે છવ મિત્ર ઈશને સ્વાત્મા સમર્પે. ૭-૬-૨૬
 શુંબે બાર ચુંકત વિપ્ર જે નાશિપદમ,
 પાદામ્બુજ-વિમુખ તો ચપચ વરિષ્ઠ.
 માનું તદપિંત મનો-વચનાત્મગૃહ,
 પ્રાણે પવિત્ર સકુલ, ન અભિમાનીનાં જ. ૭-૬-૧૦
 કિંચિત્ ગળંતા સ્વદત્ત મહાન,
 મુદ્દહ દીધું નાનકડું મહાન.
 આણેલ મારા મુકી એક પોંઆ,
 પ્રીતે મદ્યા પ્રેમભયો પ્રભુએ. ૧૦-૮૧-૩૫
 શરીર વાળી મન ઇદ્રિયોણી,
 મમ આત્મજુદિ જન્મ સ્વભાવે.
 કૃંચ જે જે અપજું “પરસ્યે,
 નારાયણ” સમર્પવાં તે. ૧૧-૨-૩૬

નૈઃકૃત્યં । અપિ અમ્યુતભાવે : વર્જિતમ,
 ન શોભતે જ્ઞાનમલન નિરંજનમ્-
 કૃતઃ પુનઃ શશ્વદ્ અભદ્રમીશ્વરે.
 ન ચાર્પિતમ્ કર્મ યદ્યપિ અકારણમ્. ૨૧-૫-૧
 તપસ્વિનો દાનપરા યશસ્વિનઃ
 મનસ્વિનો મંત્રવિદઃ સુમંગલાઃ
 ક્ષેમં ન વિન્દન્ત વિના મદર્પણમ્,
 તસ્મૈ સુભદ્રશ્રવસે નમો નમઃ ૨-૪-૧૭
 યથા તદોર્મ્યે નિષેચનેન,
 તૃપ્યન્તિ તત્કંઠા ભુજોપશાખા
 પ્રાણોપહારાચ્ચ યથેન્દ્રિયાણામ્-
 તથૈવ સર્વોદ્ધૃતં અમ્યુતેભ્યાં. ૪-૩૧-૧૪

સંન્યાસવૃત્ત જ્ઞાન નિરંજન,
 ન શોભતું અમ્યુત ભાવહીન.
 અપ્યુત્ત ન ઇશને અભદ્ર સર્વદા,
 હોયે અકારણ પણ શોભતું ના. ૧-૫-૧૨
 તપસ્વિનો, દાનશુરા, યશસ્વિનો,
 મનાસ્વનો, મંત્રવિદો, સુમંગલા.
 પામેય ના ક્ષેમ વિના સમર્પણે,
 તેવા સુભદ્રપ્રીતિ નમો નમસ્તે. ૨-૪-૧૭
 યથા તદ્ગનાં મૂલસિંચનેથી,
 શાખોપશાખા ધડ તૃપ્ત થાય.
 પ્રાણ નિરોધે ઇન્દ્રિયો સંયમાતી,
 અમ્યુત-યજને સર્વે પૂજાય. ૪-૩૧-૧૪

निर्णोपदेशः

मन्येऽकृतविद् लयमभ्युतस्य,
 पादाभ्युत्तेपासनं अत्र नित्यम्
 उद्दिग्गभुधेः असहात्मलावात,
 विश्वात्मना यत्र निवर्तते लीः ११-२-३३
 विद्या तप प्राप्नुनिरोध गैत्री,
 तीर्थाभियेक मतर्हान लोच्यैः
 नात्यंत शुद्धि, लसतेऽन्तरात्म-
 यथा लुद्धिस्थे लगवत्यनन्ते १२-३-४८
 भक्तिः परेशानुलवः विरक्तिः,
 अन्यत्र त्रैत्र त्रिक ज्येष्ठ कालः
 प्रपद्यमानस्य यथाश्नतः श्युः,
 पुष्टिः पुष्टिः शुद्ध पायोनुद्यासम् ११-२-४२
 धृत्यभ्युतांमि लज्जतोऽनुवृत्त्या,
 भक्तिः विरक्तिः लगवई प्रलोभः
 भवन्ति तौ भागवतस्य राजन्,
 ततः परं शान्तिम् उयेति साक्षात् ११-२-४३
 तावद् भयम् द्रविषु देह मुहूर्त्त निमित्तम्
 शोकः स्पृहा परिभवः विपुलश्च लोभः
 तावन् भवेति असह्यश्च आतिभूलम्,
 यावन् तेऽभयम् प्रवृत्तीत लोकः ३-६-६
 विचक्षणः यच्चरन्तोपमादनात्,
 अंगं व्युत्स्ये लयतोऽन्तरात्मनः
 विदन्ति हि प्रहागति गतकलमाः
 तस्यै मुलद्रव्यसे नमो नमः २-४-१६

जिज्ञोषदेशः

मन्त्रेऽकुतश्चिह्नं लयमव्युतस्य, पादाभ्युलोवासनं अत्र नित्यम्
 उद्दिग्गनपुद्गेः असहात्मसावाप, विश्वात्मना यत्र निवर्तते क्षीः
 न्दिद्या तत्र प्राणनिरोध गैत्री, तीर्थोलिषेकं प्रतदानं लार्थैः
 नात्यंत शुद्धिं लक्षतेऽन्तरात्मा, यथा हृदस्थे लगवत्यनन्ते.
 लक्षितः परेशानुलवः विरक्तितः, अन्यत्र यैष त्रिकं श्रेष्ठं कालः
 २. पद्यमानस्य यथाजनतः स्थुः, पुष्टिः पुष्टिः क्षुब्धं पायेऽनुधासम्.
 धृत्यव्युतांश्चि लक्षतोऽनुवृत्त्या, लक्षितः विरक्तितः लगवह प्रमोदः
 लवन्ति वै लागवतस्य राजन्, ततः परा शान्तिं उपैति साक्षात्

तावद् लयम् द्विविधं देहं सुहृद् नमिष्यतम्
 शोकः स्मृता परिभवः विपुलश्च लोलः
 तावन् ममेति असद्वयश्च आर्तिमूलम्
 यावन्त तेऽग्निमलयम् प्रवृणीत लोकः

तपस्विनोः दानपरा यशस्विनः मनस्विनो मंत्रविदः सुभंगलाः
 क्षेमं न विन्दन्ति विना यदप्युक्तम्; तस्मै सुलक्ष्म्यं श्रवसे नमो नमः
 यथा तदोर्भूतं निषेयनेन, पृथ्यन्ति तत्स्वधं कुलोपशाभा.
 प्राज्ञोपहाराव्य यद्वेन्द्रियाणाम्, तथैव सर्वोर्ध्वं अव्युतेन्या.

विश्वक्षणा यद्व्यख्योपसादनात्.
 संगं व्युद्ध्यो लयतोऽन्तरात्मनः.
 विन्दन्ति हि ब्रह्मगतिं गतकलमाः.
 तस्मै सुलक्ष्म्यं श्रवसे नमो नमः.

ખિંબોપદેશ (ઇશ્વરાનુભૂતિ)

માનુંજ કયાંથી ભય અચ્યુતશ્રી, પાદાગ્નુજ નિત્ય ઉપાસનાં જ્યાં.
અસદાત્મભાવે ઉદ્વિગ્ન ચિત્ત, સંસારીના ત્યાં ભયો નિવર્તતાં.
૧૧-૨-૩૩

વિદ્યા, તપે, ગ્રાણુનિરોધ, મૈત્રી, તિર્થાભિષેકે, વ્રતદાન જાપે.
ન અત્યંત શુદ્ધ લલે અંતરાત્મા, અનંત ભગવન કુંદયે વસ્યાની.
૧૨-૩-૪૮

ભક્તિપરા, ઈશાનુભવ, વિરક્તિ-અન્યત્ર, થાય ત્રણ એક સાથ.
શરણેજતાને જમતાંની પુષ્ટિ, તુષ્ટિ, સુધાશાંતિ, પ્રાંતગ્રાસ જેમ.
૧૧-૨-૪૨

“इति श्रुत्वा” ભજનાનુવૃત્તિને, ભક્તિ વિરક્તિભગવદ્ પ્રબોધ.
ઉત્કર્ષતાં ભાગવતોને રાજનું, સાક્ષાત્ શાંતિ સહજ મળે છે.
૧૧-૨-૪૩

ભય ત્યાં સુધી દ્રવિષ્ઠ દેહ સુહૃદ નિમત્ત.
શોક સ્પૃહા, પરિભવ, અતિલોભ જે જે.
મમતા, ભૂડી ગ્રહણમાં રહ્યું દુઃખમૂલ.
યાવત્ ન પાદ અભયે લોક પ્રવૃત્ત થાય. ૩-૬-૬

વિચક્ષણે તવ ચરણે ઉપાસને.
ઉભયસંગ ત્યક્ત મુક્તાન્તરાત્મા.
પાંખંત પ્રહસનિને ભવ કલેશ મુક્ત.
તેવા સુભદ્ર-ગીર્તે નમો નમસ્તે. ૨-૪-૧૬

સ્થિત્યુદ્ભવ પ્રણય હેતુઃ અહેતુઃ અરય .
 યત સ્વપ્નનગર સુષુપ્તિષુ સદ્ બહિઃ
 દેહેન્દ્રિયાસુ હૃદયાનિ ચરન્તિ ચેન .
 સંજીવિતાનિ તદ્દેહિ પરમં નરેન્દ્ર .

જ્ઞાનં વિશુદ્ધં પરમાર્થમેકમ .
 અનન્તરં ત્વબહિઃ પ્રોક્તં સત્યમ .
 પ્રત્યક્ પ્રશાન્તં ભગવદ્ શબ્દ સત્યમ .
 યદ્ વાસુદેવં કવયો વદન્તિ .

રહુગણે તત્તપસા ન યાતિ, ન વિદ્યા નિર્વસનાદ્ ગૃહાદિવા .
 ન છન્દસાનોત જ્ઞાગ્નિ સૂર્યૈઃ, વિના મહત્ પાદરજભિયેકાત .

ત્વં પ્રત્યગાત્મનિ સદા ભગવત્યનન્તે .
 આત્મં માત્ર ઉપપન્ન સમસ્ત શકતૌ .
 ભક્તિ વિધાય પરમામ્ શનકૈઃ અવિધા-
 અંધિં બિશેત્યસિ મમાહમિતિ પ્રરૂઢમ્ .

નારદજીની શ્રી વ્યાસમુનિને ભાગવત લખવા પ્રેરણા

૧-૫-૧૦ થી ૨૧

નયદ્ વયઃ ચિત્રપદં હરેચ્ચંશઃ, જગત્પવિત્રં પ્રગૃણીત કહિંચિત્ .
 તદ્વાયસંતીર્થં મુશન્તિમાનસા નયત્રહંસાનિરમન્તિઉશિક્ષયાઃ .
 તદ્વાગ્નિરસર્ગઃ જનતાધવિષ્ણવઃ, ચ સ્મિન્ પ્રતિશ્લોકમભદ્રવત્યપિ .
 નામાન્યનં તત્ત્રયશોકિતાનિ, યદ્બ્રહ્મવન્તિ ગાયન્તિ ગૃણંતિ સાધવઃ .

હજીવ સ્થિતિ પ્રલય હેતુ સ્વયં જહેતુ.
જાયત, સુષુપ્ત, સ્વપ્ને વળી બોલ્યો જો છે.
દેહેન્દ્રિયો-હૃદય-પ્રાણ-જેથી વિચરતાં
સંજીવનારા તે બાણ પરમ નેરેન્દ્ર. ૧૧-૩-૩૪

જ્ઞાન વિગુહ પરમાર્થ એક.
ન બાહ્ય-અંદર જે બ્રહ્મ સત્ય.
મત્યક મશા-ત બોલાય બગવન્.
તેને વહતા કવિ વાસુદેવ. ૫-૩-૧૧

રહુશુચી તે તપથી ન પ્રાપ્ય, ન વેદ વીચે ગુહ્યાંગથી વા.
સેવ્યા જહોમિ વા સૂયેવી ના, કિંતુ મહાં ત્યાં રત્નભિયેકે.
૫-૧૨-૧૨

મત્યક સદા ભગવન્, અનંત આત્મ જે.
જ્ઞાન દેહુકલ માત્રે અમરત શક્તિથી.
કર્તાજ લોકિત પરમા. શૂનઃ અવિધા.

૫-૧૬-૧૬. પ્રશ્ન. શ્રી, મમતા અહતા. ૪-૧૧-૩૦

નારદજીની શ્રી વ્યાસ મુનિને બાગવત લખવા પ્રેરણા

રમણીયવાળી જે જગત્પવિત્ર, હરિવશ વર્ણનવિહીન હોય.
કહેવાય તે કાકતીય સમી ત્યાં, રમે ન હસો માનસ બ્રહ્મ નિષ્ક.
વાળી વિસર્ગ જગ-પાપનાશી. અબદ છન્દ પ્રતિપ્રલોક હોય,
અનંતયશથી અંકિત નામે, ગાયે સૂણે સાધુજનો અકંત.

नैष्ठिकमपि अत्युत्तमाव वर्जितं, न शोभते ज्ञानमत्वं निरञ्जनम्
 कुतः पुनः शब्दलक्ष्मीश्वरे, न यत्किञ्चिद् कर्म यदपि अकारणम्
 अथो मंडासाग लवानमोघदकं, शुच्यश्रवाः सत्यरतः धृतमतः
 उदकमस्याग्निं लः अन्धमुक्तये, समाधिनानुस्मर तद्विवेचितम्
 ततोऽन्यथा कियन् यद्विवेकतः पृथग्ऽत्र तत्कृत इय नामभिः
 न कुत्रचित्कदापि यदु स्थिताः भूतिः, इ तेन वाताहत नीरिवास्पदम्
 लुप्तुगुप्तितं स्वमं कृतेऽनुशासतः स्वभाववक्तव्य मंडान् व्यक्तिकर्मः
 यद्वैवाक्यतः धर्मं धृतीतरः स्थितः न मन्यते तस्य निवारणं जनः
 विचक्षणोऽस्याहंतिवेदितुं विज्ञोः अनन्तपारस्य निवृत्तितः सुप्रभ
 प्रवृत्तमानस्य शुद्धैरनात्मनः ततो लवान् दर्शयं वेष्टितं विज्ञोः
 त्यक्तत्वा स्वधर्मं यरणाग्नुमं हरेः लज्जन पक्वोऽथ पतेत्ततोयदि
 यत्र क्ववा लक्ष्मलूढमुंध्य किं, के वाथ आप्तोऽलज्जतां स्वधर्मतः
 तस्यैव हेतोः प्रयतेः केविदः, न लक्ष्यते यद् भ्रमतामुपयं धः
 तं लक्ष्यते दुःप्रवदन्यतः सुप्रभं, कालेन सर्वत्र गभीर रंक्षसा
 नयै जनो जातु कथं यना प्रजेन, मुकुन्दसेव्यन्यवदंग संसृता ।
 समर-मुकुंदांघ्रि उपवृद्धनं पुनः विहातुमिच्छेन्न-रसग्रहो यतः
 धेदं हि विश्वं लगवानिवेततः यतः जगत्स्थान निरोध संलवाः
 तद्धि स्वयं वेद लवां स्तथापि वै, आदेशमात्रं लवतः प्रदर्शितम्
 स्वमात्मनाऽत्मान मवे रमोघदकं, परस्य पुंसः परमात्मनः कलाम्
 अजं प्रज्जतं जगतः शिवाय तत्र, मंडानुलावालयुद्धयोऽ
 दिगप्यंताम्

સંન્યાસવૃત્તિ જ્ઞાન નિરંજન, નં શોભનું અચ્યુત-ભાવ હીન.
અપ્યુંન ઇંશને અભદ્ર સર્વદા, હોય અહમ્ હીન પણ શોભતું ના.
અહો ! મહાભાગ અમોઘ દૃષ્ટિ, શુચિશ્રવા સત્યરત મતધર,
વિષ્ણુપ્રભુનાં; અંધન-મુક્તિકાંજ, લીલાચરિત્રો રમરો : સમાધિથી.

ઇંદ્રિય વર્ણન અન્યથાજ કાંઈ, શ્રી-નામ-રૂપ ધરી સિત્ત સૃષ્ટિનાં,
દ્વિસેલ વંદોળ નૌકા સેમીજ છુદ્ધ, કંવારે ન કંયાંયે પહોંચેજ પ્રેય.
સકામ-કર્મ ઉપદેશતો ધર્મ, પ્રાકૃત જીવોનો અહિત માર્ગ.
તવ વાક્ય ધર્મ પ્રમાણુનારા, માને નિવારણ નવ અન્યનું તે.

કોઈ વિચક્ષણ નિવૃત્તિમાર્ગથી, જાણે વેલું મુખ અપાર અનંત.
અનાત્મ ગુણથી પ્રવર્તનારને, ભગવત્ જતાવો લીલા વિભુની.
ત્યજ પ્રેય ધર્મો ભજતાં હરિચરણ, અપકવહોઈ મ્યુત થાય તો એ.
અભદ્ર ના. હરિવિમુખો સ્વધર્મે, પામે કયો લાભ વા શ્રેય અર્થ.

પ્રયત્નતા કોવિદ તેજ હેતુથી, જામનાર ઉપર નીચે ન પામે.
અન્ય પ્રકારે દંહ સુખો-દુઃખોશાં ! સર્વત્ર ગંભીર કાલખળે મળે જે.
નહી ન તે જન કોઈ ઉપાય-કાળે, સંસાર લખ્ય અંગ મુક્તિ સેવી.
આલિંગન થીહરિ પદ રમરંતા. સ્વાધો રસ ત્યાગ ફરી ન ઇંદ્રિય.

ભગવત્સ્વરૂપ વિશ્વ, ઇંશ જાદા, જેમાં જગત્થાન નિરોધ સંભવ.
જાણો સ્વયં સર્વ તે આપ તથાપિ, સંકેત માત્રે દર્શાવું આપને.
આપ આર્પદંટા સ્વયં અજન્મા, છો શ્રેષ્ઠપુરૂષ પરમાત્મઅંશ.
જાણો જગત્ સિવાય જન્મ્યા અજન્મા, મહાનુભાવ વર્ણો
હરિચરિત્રો

शुद्धिपत्रक

पान	सीटी	अशुद्ध	शुद्ध
१	१४	निलाववा	नीलाववा
	१६	धृष्टारता	धृष्टारता
२-३	१-१४	गिरि-गीरिश	गिरि, गिरिश
२	१	संग्रामजित	संग्रामजित
	३	दुष्ट	दुष्ट
२	१२	धृष्ट	धृष्ट
	१७	वाहमिकीना	वाहमिकीना
३-१२	३-१५	दुष्ट	दुष्ट
३	११	वीषमय	विषमय
	१२	दावाजने	दावाजने
२-४ ३-५ ६-१२ १३, १४, १६		भुकीषा, भुकी, भुक्त.	भुकीषा, भुकी, भुक्त.
३	१८	शीर	शिर
४	५	भीरदावीया	भिदावीया
	७	राजसुय	राजसुय
	१३	भूमीमां	भूमीमां
	२०	धर्मनुं	धीधुं धर्मनुं
५	६	दीडीया	दिडिआ
५-१७	१८-१९	रीजववा, रीजव्या.	रिजववा, रिजव्या
६	८	सत	सात
	१६	छंदपुरी	छंदपुरी
७	२	सहस्रो	सहस्रो
	१४	बहेजे	बहेजे
८	१३-१६	जन्हु, जन्हुवी	जन्हु, जन्हुवी
	१५	वनवता	विनवता
१५	४	पूकार	पूकार

पान	शीटी	अंशुद्ध	शुद्ध
११	१८	गोन	राते
१६	१४-१५	टहकारशा, टहकंत.	टहकारशा, टहकंत.
	१६	सिशी	सिसिर
२०	४	व्यायम	व्यायम
	७	उभर	उभ.
२१	१०	दुध	दुध
२२	६	द्वंद्वीत	द्वंद्वीत
१२	६	गमन रश्मि	गमन रश्मि
२३	१	भवताम	भवताम
२४	५	तमे मारा	तमे न मारा
	६	उदध	उदधि
२५	१	लिख	लिख
	३	त्रिसर्गोद्भवा	त्रिसर्गोद्भवा
	४	त्रय	त्रय
२६	१	ताडमेना	ताडमेना
	२	त्रय	त्रय
	५-६	कृष्ण यमाद्य	विश्व यमाद्य
	७	विश्वयमाद्य	विश्वयमाद्य
	१३	विश्व सुपत्त	विश्व सुपत्त
	१४	विश्व	विश्व
	१५	विश्व	विश्व
२६	४	४-१-६	४-६-६
	२०	१०-३-३८	१०-२-३७

३०-३१ अ. श्लोकोनो अनुक्रम नं. १२-१२-५४, ७-६-१७
 ७-६-२६, ७-६-१०, १०-८१-३५ संस्कृत श्लोकोनो
 अनुक्रम ७-६-१७, ७-६-२६, ७-६-१०
 १०-८१-३५-११-२-३६,

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय

गंगा जीतो

ॐ

બાપુની યાદ

બાપુ સાબરમતી કુ', નહિ આવે ફરી?
રહે-રહે ને ગુજરાત, પૂછી રહી.
સેવાશ્રામમાં તપ અધૂરાં, આફરી ;...બાપુ.

પુરી સુદામા જનમીયા, ગાંધી કળા કુટુંબમાં.
શિક્ષણ લીધું ઇંગ્લેન્ડમાં, ત્યાગી પુરા ત્રણે ભ્રમા.
પુતળી બાંધતું વેણ, નિબાળ્યું પુર....બાપુ ૧

આફ્રિકામાં હિંદીઓપર, જીલમ ચાતા જોઇને
પ્રતિકાર અહિંસક આફયો, સંત્યાગ્રહી બનીને તમે.
હિંદી વિરોધી કાયદો, કઢાવ્યા તમે, બાપુ. ૨

સ્થાપી આશ્રમ, સ્થાપી, વિદ્યાપીઠ અમદાવાદમાં.
હૃદયકુન્જ-નિકુન્જમાં વસીને, વસ્ત્યા અમ હાઈમાં.
સાચા વૈષ્ણવજનનું, પ્રતિક બની.....બાપુ. ૩

દેહ દુબળો પાતળો, સ્થિતપ્રજ્ઞને નિદ્રા હતી.
એ ગૃહસ્થી-પ્રજ્ઞાચારી, આજીવન ફકીરી લીધી.
જ્ઞાન-સંકિર્ણને. અનાસક્તિ ગીતાજીની,....બાપુ. ૪

શિર નમ્યું હસતે મુખે, કરે મહાત, ઝીલ્યા ઘાં અતિ.
 ઉપવાસ-કારાવાસથી, પ્રશ્નો ઉકેલ્યા ગૂઢ અતિ
 મુકત હારયના મોહન, શુભાચે નહિ;...બાપુ. ૫

માટીના માનવે ઘડ્યા, વંદસ જવાંહર ભેડલી
 ભારતી સન્નારીઓમાં, કરતુર પમરી બા તની.
 બા ને બાપુની ભેડલી, ક્યાં ભેથું ફરી;...બાપુ. ૬

અસહકાર કરી સાધનય, નવજીવન રેલાવીયું.
 અધો ઉઘાડા દેહમાના, ચરખો ચલાવી દાંડીયું.
 પ્રતિક તકનીક પુરે, સમજ્યાં ન જરી;...બાપુ. ૭

વિષ્ણુ સ્વરાજ ફરે નહિ, લીખણ પ્રતિજ્ઞા સાધમાં.
 અભિનિષ્ક્રમણ મહા આદ્યું, જ્યમ રામજી વનવાસમાં.
 દાંડીકૂચ હવે શે, વિસરાય કદી;...બાપુ. ૮

ઉદ્ધો કટારો ઝેરનો, તું ગોળમેળમાં જયો પી.
 દેશ આવી જેલવાસી, ઉપવાસ ક્રીધા આખરી.
 હરિજન-મંદિર પ્રવેશની લેખ ધરી;...બાપુ. ૯

શ્રામ ઉદ્યોગો સ્વદેશી, કેળવણી પાયા તણી.
 હિંદુ-મુસ્લીમ એકયતોને, સ્ત્રી સમાજની ઉત્તતિ,
 બાપુ દારૂબંધીના, પુરા હિમાયતી;...બાપુ. ૧૦

વિશ્વવ્યાપી ચુંદમાં, હિંદને સંડોવતા
કીપ્સમિશનમાં નિહાળી, ચર્ચાલની યાજ્ઞકયતા.
“છોડો હિંદ”ની ઝલકત, ત્યાજી તમે;...ખા.પુ. ૧૧

નોઆખલી બિહારમાં, પૂંબળને સરહદ મહી.
અણુદીઠને વણ સાંભળ્યું, હા ! રક્તસ્નાન મચ્યું રહી.
નિરાશ્રિતોના આંસુ, લુછાશે નહિ;...ખા.પુ. ૧૨

વયો હળરતણી ગુલામીમાંથી, માતૃને છોડવી.
પણ ના ચઢ્યો સિંહાસને, હતી સાચી યુક્તિ શોધવી.
બની “એકની સરહદ” કેવી અનોખી...ખા.પુ. ૧૩

સત્ય એ છે પરમ ઇશ્વર સાધ્ય અહિંસાથી કરો.
અપરિશ્રદ્ધ મતંધેરી, નિષ્કામ જનસેવા કરો.
સર્વ ધર્મનો સાર સમજાવી દઈ;...ખા.પુ. ૧૪

સત્યને અહિંસા તણો, પૂજારી જગમાં અવતરો.
ભગવાન શંકર-ખ્રિસ્તની જ્યેષ્ઠ ઝેર જગનાં પી ગયો.
વિશ્વ પ્રેમી “હિ. રામ” અંતે બોલ બોલી.

વિશ્વશાંતિનો ચાહક, ગયો પોંદી.
મૈયા, જુમનાને ગંગા, ધન્ય બની.
ખા.પુ. સાબરમતી ચું, નહિ આવે ફરી. ૧૫

પ્રસિદ્ધ “ઠનેપો”માં પ્રથમ સંવત્સરી ૩૦-૧-૪૬.

ત્યાં ત્યાં નિશાની આપની

- ૧ સ્વરાજ્ય પ્રાપ્ત થયા છતાં, સુરાજ્ય શે આવ્યું નહિ. ૧
- ૨ ભુલિયાં અમે ઉપદેશ શું ? ભુલિયાં નિશાની આપની. ૨
- ૩ હરિજનોના વાસમાં, વા વાઇસરીગલ મહેલમાં. ૩
- ૪ ફરતો હશે ચરખો જ્યાંહાં, ત્યાં ત્યાં નિશાની આપની. ૪
- ૫ ભેદ - ઉચનીચ વર્ણના, અનશન કરી ભુસાવીયા. ૫
- ૬ હરિદ્વાર જ્યાં જ્યાં ખુલીયાં, ત્યાં ત્યાં નિશાની આપની. ૬
- ૭ વધી મગનેવાડી મહી, વા “હૃદયકુળ” નિકુંજમાં. ૭
- ૮ અંપરિશદ જ્યાં પળાવું, ત્યાં ત્યાં નિશાની આપની. ૮
- ૯ શામ - ઉઘોગો સ્વદેશી, કેળવણી પાયાતણી. ૯
- ૧૦ હિન્દુ મુસ્લિમ ઐક્યતા જ્યાં, ત્યાં ત્યાં નિશાની આપની. ૧૦
- ૧૧ સત્ય એ છે. પરમ ધર્મ, માધ્ય અહિંસાથી કરી. ૧૧
- ૧૨ નિષ્કામ જનસેવાસૂતી જ્યાં, ત્યાં ત્યાં નિશાની આપની. ૧૨
- ૧૩ ધર્મચક્ર મહી સમાયું છે, ચક્ર રટિંડા તણું. ૧૩
- ૧૪ શબ્દકવજ જ્યાં જ્યાં ફરકતો, ત્યાં ત્યાં નિશાની આપની. ૧૪
- ૧૫ હૃદય અલ્લા તેરે નામ, સર્વકો સન્મતિ દે મગવાન. ૧૫
- ૧૬ જ્યાં જ્યાં ગવાતી ધૂન એ, ત્યાં ત્યાં નિશાની આપની. ૧૬
- (૧-૧૦-૫૦, ગાંધી જયન્તિ સપ્તાહ સયાજીરાજ.)
- “ત્યાં ત્યાં નિશાની આપની” પાઠપૂર્તિમાં ગવાયેલું.)

વૈષ્ણવજન

વૈષ્ણવ જન બાપુને કહીએ, જે પીડ પરાઈ બાણે.
મા ભારતીને મુક્તિ અપાવી, મન અભિમાન ન આણ્યું.
વૈષ્ણવ જન. ૧

કાળા ગોરાના લેદજ ખોટા, છે પ્રભુનાં માનવ બાળ સહુ.
રંગ દેષને નિર્મૂળ કરવા, ધન યૌવન નાં માણ્યું.
વૈષ્ણવ જન. ૨

રાજકારણે અર્થશાસ્ત્રમાં, અસત્ય વ્યાખ્યું આં જંગમાં.
નૈતિક મૂલ્યાંકન ફેરવીયાં, સત્ય પ્રતિષ્ઠા પુનઃ કરી.
વૈષ્ણવ જન. ૩

શમજીવીની કાંધ ઉપરથી, થર ઉપલાને ઉતારવા,
દાખવી મહિમા યજ્ઞકર્મનો, જગને ચરખો લેટ કરી.
વૈષ્ણવ જન. ૪

અજ્ઞેય આત્મભળને અડગતા, શસાસો બૂઠાં પાડે.
માર્ગ અહિંસા દીક્ષા દીધી, યુધ્ધ ત્રાસેલા જગને.
વૈષ્ણવ જન. ૫

અધો પટેલી હિન્દુ જાતિના, લેદ ઉંચ નીચ ભુસાવીયા.
પ્રભુનો દ્વારો સહુને માટે, અનચન કરીને ખુલાવીયા.
વૈષ્ણવ જન. ૬

સર્વ ધર્મને સમાન ગણતા, ભેવા સર્વ ઉદય સહુનો.
ભાઈ ભાઈના વેર સમાવા, બલિદાન દીધું તે આત્મનરૂ.
વૈષ્ણવ જન. ૭

મારે દાકતર રામ

સન સુડતાલી જાન્યુઆરી, તારીખ ત્રીસમી 'હે રામ',
નોઆખલી પ્રવાસમાં, આવ્યું "આમકી" ગામ. ૧

મખમલ છાઈ ધરતિપર, ઉતર્યા શુંડા અપાર,
રંભડી રાંક વસ્તીને, ધરતિ ચે બીલે બાર. ૨

લૂંટયાં બાળ્યાં ઘરને, મંદિર, લૂટયા, શિયળ મુહાગ,
વટલાંબ્યા હજારોને, કતલ કીધાં અતાગ. ૩

પ્રાંતે હકૂમત ઇસ્લામી, મધ્ય બનીયું લાચાર.
નોંધારી હરિજન વસ્તીનો, હરિ વિષુ નહિ દેા આધાર. ૪

ઢિલ્હી છોડી દોડી આવીયા, વસવા ફુખિયાંની સાથ.
પગાંડી પંથ આદર્યો, વિષુ રખોપા કે સાથ. ૫

એક હાથ ઝાલે લાકડી, બીજે મનુને ખાંસ.
પાય ધરે નહિ પગરખાં, શિર છત્ર છે આસ. ૬

પ્રાતઃ યતાં પંથ વિચરે, મધ્યાહ્ને વિશ્રામ.

સંધ્યાએ પ્રાર્થના કરી, લુલવે દુઃખ તમામ. ૭

તે દિન આખા ગામમાં, શોધ્યું બકરીનું દૂધ.

બાપુ શું જમશે ચિંતા-યકી, વ્યાપ્યુ. અતિશે દુઃખ. ૮

જનતા જે ખાંચેને પીએ, તેથી અદકા શા કાઠ.

શ્રીકૃષ્ણનું હૃદય બનાવીને, પીધું અમોઘ આઠ. ૯

વીત્યાં પ્રહર એકાએ, કેમે પાસેનાં ન થાય.

સાંજ થતાં સુધી બાપુને, યયા હસ્ત અપાર. ૧૦

પાયખાનેથી વળતાં, પાછાં, આવ્યાં બગાસાં તોય.

પથારી ચાર ફૂટ દૂર, ગણતાં હું બુલી મોઠ. ૧૧

શીત છાંટી ચકરી આવી, પગ લથડયા જણાય.

દોડી શર પકડી રાખ્યું, નિર્મળદા બુમ પડાય. ૧૨

નિર્મળ બાપુ સાથે મળી, બાપુ સુવર્ણવ્યા સેજ.

પગચાંચી માલિશથી બાપુ વિરમ્યા રહેજ. ૧૩

દાકતર સુરીલા, બોલોવવાં ચિઠ્ઠી લખી આપું ભ્યાં.

નગૃત બાપુ ધયાં અંને મેનુંડી બોલાવી ત્યાં. ૧૪

ગહેની ઉંમર તારી નેહને, આપી શકું હું માદ.

બુમ પડાઈ શે તારાથી, બુલી હૃદયમાં રામે.

અમિ બરી આંખડી બોલે, આસ બોલે હે રામ.

અંતકાળ બલે આવતો, મારે દા....કતર રામ. ૧૬

શે નહું વધે વીતતાં, રૂદિ દિવસ રૂદિ મોસ.

બાપુ બોલી હે રામ આસ બોળામાં મુકશે.

“ડબ્બો બે જાનાનો”

સને સુડતાલીસનાં માર્ચમાં, તારીખ ત્રીસંમીને દિન.
 બિહાર યસ માંહિથી, વળીયાં દિલ્હીની દિશ. ૧

તેડાંવ્યા માઉન્ટબેટને, મળવા આવો બાપુ.
 કો' તો વિમાન મોકલું, વહેલા આવો બાપુ. ૨

જે વાહન જેસી ના શકે, ગરીબ લોકો કરોડ.
 ઇન્કાર તેથી સુધાવીયો, મારે જો શા મરોડ. ૩

નોઆખલી તેમજ અહીં, છોડું સાથી તમામ.
 છોડી બાઉ' તને એકલો, નહિ ઇચ્છે તું આમ. ૪

નાનામાં નાનો ડબ્બો, જોજે ત્રીજો વરગ.
 સામાન થોડો લેવામાં, લઉં તારી પરખ. ૫

અસહ્ય ગરમીઃ ઉતાળો, ચંથ દિન તે રાત.
 દર્શન, ઘેલાં લોકોનો, સ્ટેશન સ્ટેશન ત્રાસ. ૬

કીધો પસંદ વિચારી, ડબ્બો બે જાનાનો.
 સામાન - રાખશું એકમાં, બાપુ જેઠકે બીજો ૭

નવ પરચીસે, પેટણા, સ્ટેશન-ગોડી છુટે, તવત્રીસ.
 હરિજન કાળે ઉઘરાવીયો, વચલી પાંચ મિનિટ. ૮
 ઉનાળે જમતા દશ વાગે, મોંડી-“સોઈ” કરવા
 બાળુના ખાનામાં જઈ, બાપુ મગન લખવા. ૯
 થોડી વારે આવી ત્યાં તો, હાલિ ક્યાં પુછે. ૧૦
 લોક લટકતા ચીંધાડી, મિઠો કપડો ઉચરે. ૧૦
 બીજું ખાનું રોમાગ્યું તે, રાખી આંધળો ગ્રેમ.
 આંસુઠાં મા પાડતું, કરતું કહું હું જેમ. ૧૧
 ઉંચે તને ચઢાવવી, ના પછાડવી ભોં.
 સામાને ખસેડી લેઈ, ખાનું ખોલી કરો. ૧૨
 થર થર કાંપું, ચિતાં થતી, બાપુ છોડશે ટંક.
 નાનીશી બુલ બીલની, લેતાં પોતાને અંક. ૧૩
 વળતે સ્ટેશન ખોલાવીયો, સ્ટેશનના માસ્તર.
 કે કરવા પ્રાયશ્ચિત ખંનેનું, અંકર લ્યો મુસાફર. ૧૪
 હળો બીજો લલે જોડે, આનો કરો ઉપયોગ.
 ખપથી વધારે વાપરમાં, હિંસા દુર્યપયોગ. ૧૫
 “વાપુ મારી લા” બની, સલુતર સાચું શિખવે.
 અમૂલ્ય દહાવો પામવી, ઇવનતું મહત્તર પટે. ૧૬

જરમા ચમે

નેઆખલીમાં નારાયણપુર ગામ,
ગરીબ વણકર અમારો યજમાન.
પહોંચી મુકામે પાંદ પખાણે,
થોડી વારે બાપુ વાંચવા ગાળે.

એટલીવારમાં કરે હું સાંજ,
બાપુને માલિસ સ્નાન ને કાંજ.
નહાવામાં સાબુ ન વાપરે બાપુ.
ખરબચડા પથ્થરે ઘસતા દિલ બાપુ.

ઝીરાંબહેને વધો પહેલાં દીધેલ,
'સાચવી' વાપરે રતનની જેમ.
'ભુલી' ગંધ હું આગલે ગામ,
'વિગતે' ભુલ કબુલી તમામ.

થોડીવાર બાપુ કરી વિચાર,
કહેતું ભુલી તો બતે લઈ આવ.
કરતાં કરતાં મહે, પુછાઈ ગયું,
સાચે સ્વયંસેવક લઈ નહીં.

સવાલ પુછ્યો : બાપુએ કેમ.
શે, દઉં ઉત્તર ચાલી રીસલેર.
સોપારી નારિયેળીનાં રાન,
વસ્ત્રી મુસલમાન રસ્તો વેરાન.

રસ્તે શુંડો કો આવી ચઢશે તો,
 એકલી જાણી મુને પજવશે તો.
 રામનામ મુજે જપતી હું ચાલી,
 આવેલ મારગનાં પદ જાણી.
 યજમાન ત્યાંનાં ડોશીમા એક,
 ન જાણી હિંમત ફેંકી દીધેલ.
 માંડ માંડ મહે શોધી તે કાઢ્યે,
 જડતાં આનંદનો પાર નવ રહ્યો.
 ઝટ વળી નારાયણપુર પંથે,
 નીકળેલ સાડા નવે આવી એકે.
 કકડીને લાંગી હતી મુને લુખ,
 સેવા ચૂક્યાનું અઢકેરું દુઃખ.
 જોખામાં મુક્યાં પથ્થરને માથું,
 આંખથી વહેવા લાગીયાં આસુ.
 પરીક્ષા થઈ કહે બાપુ આજે,
 પ્રશ્ન કરે તે સારાના માટે.
 મારા યજમાં હિંમતનું કામ,
 પાછા ફરવાનું ન લેવાય નામ.
 અરમા ચમે* વર્ષ પચ્ચીસનો સાથી,
 હોઉં જેલ કે મહેલનો વાત્રી.

ન જડતાં મીરાંને ... દુઃખ યાત,
પાઠ શિખી તે મોટી જ વાત.

આવા પથરા તો ઘણા મળી રહેશે,
એવી બેપરવા હવે નહિ રહેશે.

હું બોલી બાપુ સધું ત્રીજું કામ,
સાચા હૃદયથી સમયાં આજે રામ.

હસીને બાપુજી બોલેલા આમ,
મુખે યાદ સોનીને દુઃખમાં રામ.

પંદર ઓગસ્ટ સુડતાલીસ

પંદર ઓગસ્ટ સુડતાલી, આવ્યો અનોખો દિન.

ગઈ, શુભામી વર્ષોની, બનીયું આજાદ દિંદ. ૧

વિધિ નિમ્યાં વેધાયાં હા ! માડી ભારત તારાં અંગ.

ધર્મ અનુને રાજાયાં, પંજ આજ ને બંગ, ૨

મડકો યશે નોઆખલી, ચિંતા મગન બામિન

હૈયા ભારેલો અગ્નિ ત્યાં, છોડી ચાલ્યા કારમીર. ૩

કલકલા 'ચાલે' રમખાણો, વિનવે' ઘોષ બાણ.
 રોકાઈ' જાઓ' બે' દહોડા, 'શાંતિ' સ્થાયે' બાણ. ૪
 વધતાં' ચાલ્યાં' રમખાણો, નોઆખલીમાં ફિલ.
 પંદરમીએ' પહોંચવાં, ના' ચાલે' કાંઈ ઢીલ. ૫
 શહીદ' સાહેબો' આવીયા, વિનવે' બાણને' આમ.
 ચોલવા-આગ' આંહિની, તમ' વિશુ' કેની 'છે' હામ. ૬
 ચોલવી 'શકુ' ના' એકલો, 'જમવા' મમ'થી તૈયાર.
 વચન' માફે' નિલાંબવા, બનો' જવાબદાર. ૭
 બિહારનો જયમ' હું' હામી, નોઆખલીના તેમ.
 શહીદ' સાહેબ' વિચારે, તમારે' ના' મુશ્કેલ. ૮
 ગુનેગારે' ને' શકદારે, પર મુઠ્ઠી' વિશ્વાસ.
 કામ' કઢાવી' લેવાની, અજબ' બાણની વાત. ૯
 વાતે' બંગી' આ' તેરમીએ, ચોદમી' ને' પ્રભાત.
 કબુલ્લી' જવાબદારી, 'શહીદને' જમાત. ૧૦
 નોઆખલી' સધી' જતાં, લીધું' કલકલો' હોયે.
 બાણ' પીવું' સૂવું' બેસવું, બાણ' શહીદને' સાથ. ૧૧
 મુલાકાત' નહિ' ખાનગી, સંયુક્ત' નિવેદન.
 બેલીયાઘાટ' રહેવા' ગયા, 'હોદરી' મેનશન. ૧૨

જુવાનિયા ઉશકેરોયા ને, આંબ્યાં ભારે હલ્લો કરી.
છો. તમે હિંદુના દુશ્મન, આંબ્યાં કેની વંહારે ચઢી. ૧૩

જરા હસીને બાપુ બોલ્યા, થયા જુવાનિયા સૌ શાંત.
દેવદાસે તમથી માટે, ભર્યાં સમજે સુણે વૃતાંત. ૧૪

જન્મે કમે હું હિંદુ; ના દુશ્મન, સાચો હિંદુત્વ રક્ષક.
કહ્યું મૈનજો આ બુઢાનું, ના બનેશો બાપુ ! ભક્ષક. ૧૫

હતિ કારમી આગાહી શું ? તમેજ રક્ષક તમેજ ભક્ષક !
ઉર્ધ્વ વાહુ વિરોધેષ, ન ચ કથિત શ્રીજીતિ ને ! ૧૬

જુવાનિયા સૌ શાંત થયા ને, ચાલ્યા સંદેશો લઇને.
આમ્રાદી મળવાની પ્રહેલાં, ત્રીસ મિનિટ બાકી બચારે. ૧૭

હિંદુ ન છોડે ધરભામી ભયાં, ધરભામી ના હિંદુને.
હિંદુ સુસલભીન ભાઇભાઇના પોષારે પડીયા ત્યારે. ૧૮

ખલે, અભા મિલાવી આવે, સુરખ બાળકોને સ્ત્રીયો.
દર્શન કરી પ્રત્યાલેતાં શું ? કેદી આવું નહિ બને. ૧૯

ભલે બીજા શહેરમાં સરઘસ, વીજળી ને રોશની થયી.
કલકત્તાના કાચમી ઐક્યે, એ સર્વે શરમાઈ ગયાં. ૨૦

મીઠાઈ ખવડાવવાને બદલે, આજે બાપુ શે ઉપવાસ ?
 લગ્ન મરણ ને જન્મ પ્રસંગે, બાપુ કહે કરવો ઉપવાસ. ૨૧
 ઉપવાસ રેંટીયો મીન પ્રાર્થના, જવાબદારી સમજાવે.
 અશક્ય કાર્ય ક્યાં બદલનો, ગર્વ જરી ના દર્શાવે. ૨૨
 તે દિવસે, સૌ પ્રધાન, ત્યાંના, પ્રણામ કરવા આવેલા,
 સંબોધનમાં સાદા રહેવા, શિખ વચનો ઉચ્ચારેલા. ૨૩
 સમજે પહેરો છો કાંટાળો, તાજ આજના દિન થઈ.
 સત્તા વૈભવ મોહ જાળમાં, જરાય પડતા ના ફસાઈ. ૨૪
 સહેન શિલતા નમ્ર અહિંસા, આદર્શ પ્રજાના તમે બનો.
 ઉદ્ધાર ગામડાંનો કરવાનો, ઉદ્ધાર ગરીબ હિંદુસ્તાનો. ૨૫
 સત્ય ન છોડો ખરી પરીક્ષા, શંક થાય છે આજ થઈ.
 ઈશ્વર આપો પૂરી સંકેપિતા, ઉચ્ચારી આશિષ વાણી ૨૬
 પંદરમી ને શુક્રવાર, શુભ આંગાદી તહેવાર હતો.
 બનયો ના ભક્ષક, ઓ હિન્દુ, આંગાદી ઉદ્દગાર હતો. ૨૭
 બીજા આંગાદી દિનની, ઉજવણી જોવા ના થોભ્યા.
 “ અમાની માનદઃ માન્યઃ ” ખ્યારા પ્રભુને પંથ વળ્યા. ૨૮

બાપુના જન્મ દિવસો

(જન્મદિન સપ્તાહ)

બીજી ઓક્ટોબર જન્મદિવસ, તિથિ લાદરવા વહી બારસ.
સવારે સાડાત્રણે અમે જાગ્યા. પ્રાર્થના કરી બાપુ પાય લાગ્યાં.
હસતાં હું બોલી “ આ તે ક્યાંનો ન્યાય. ”
આજે અમારે શે લાગવું પાય !

બાપુ કહે મને મહાત્મા કીધો, જગ ભુજે ના ખોટો કે સીધો.
તે દિવસોમાં બાપુ નરમ રહેતા, ઉધરસ શરદીને તાવે પીડાતા.
ઉધરસ ઉંઠાટીયા જેવી ચઢે, અસર જેની ત્રણ સપ્તાહ રહે.
‘દાકતર “પેનિસિલિન” લેવા કહે, જેથી બાપુને થોડી રાહત રહે.

દાકતર ચઢીયેલા રકબકે, રામનામ ગયું ક્યાં બાપુ કહે.
રામનામ જો હૃદયાગત થાય આવતી કાલે ખાંસી ચાલી જાય.
વિજ્ઞાનની આ શોધખોળો જે ખોટી કેમ કહી શકે કહે તે.
સાચા રામનામ લેનારા લાવો, કેલેરા.....ફેલાવી
શકુનો દાવો.

બાપુ કહે એમાં ઉધ્ધતાઈ છે, આતો પાયેરામાં પેલી પૂણી છે.
આજ તમે લીવર ખાવાને કહેશો, લીવર એકસ્ટ્રેક્ટ
ઈન્જેક્શન દેશો.

તો શું પરદેશી દવાઓ ખાઈ? આજસું દાકતરોની
દવા લાવું !

‘સુજલા મુદ્દલા’ આપણી ભૂમિ. આજસે કેવી દશા દયામણી,

નસીબ પાધરું એનું થયે શું ? હવે રહીના ઇચ્છા કરવા કશું.
 ઇચ્છું અત્રોપ થવા દુનીયામાંથી, રામનામ જપતાં હૃદયાથી
 બેઠો નીંભાડામાં પ્રકટેલો અગ્નિ-રામનામમાં, શોધું શાંતિ
 જગની.

રહસ્ય રહ્યું જે રામનામમાં-આવડ ઓછી સમજાવી શકું ના.

આવ્યા તમે જન્મદિન નિમિત્ત, તે તમે પ્રેમનું સુંદર પ્રતિક.
 આવતી રેંટીયા ખારસે કાંતો, કશું હશે હિંદુસ્તાન નહિતો.
 આ અગ્નિ જોવા જીવતો ન હોઈ, પ્રાર્થનામાં સાથ પુરાવો સહુ.
 મંગળ પ્રભાતે જે વાણી વહીવા, સાચે રામનામ બોલતા ગીયા.

ફરવા ગયાંતાં અમે સાતવાળે, મળીયા એક અંગ્રેજ ફાટો
 લેવાને.

ઈશ્વરનું નામ લેવાને બદલે, નારાજ થઈ કહે આજ શાને.
 આચાર્ય કૃપલાની સુચેતા, પાયલાગણે આવેલ ઘણાં.
 આજે તમારે ઉપવાસ શાને, પુછેલું મહેં તે સુપ્રભાતે.

પવિત્ર થઈને પ્રાર્થવો મારે, રેટીંયા દેવની શરણે રહેવાને.
 હૈં હે રામ અને વળી કોસ, કુલોથી કળા ભરેલા પુરેલા.
 બાપુની બેઠકની સન્મુખે, મીરાંબહેને સ્વહસ્તે ભરેલા.
 જવાહરલાલ ઇન્દિરાગાંધી, ખીરલા કુટુંબ અને સુનશી.

સી. એચ. લાલા જીવરાજ મહેતા, હતાવળી ત્યાં સરદારશ્રી.
 સર્વ ધર્મની પ્રાર્થના થઈ, સર્વે જણ ગયેલાં વિખેરાઈ.
 ઉધરસ ચઢી બાપુ ન મટી, બોલીયા ત્યાં એક લાઈ.
 બાપુ કહે રામ હશે તો મટશે, નહિતર આમાં જાણું જામશે.

સવાસો વર્ષ જીવવા મનીષા, હવે બાકી રહી નથી એ ઇચ્છા
પ્રાર્થો પ્રભુને કાતો બુઢાને, આ દાવાનળમાંથી તું લઈ લેને.
પ્રાર્થો પ્રભુને કાતો આપોને, સફળાદ્ય અગ હિંદોસ્તાનીને.
નાસીપાસ કદી ના આ જીવનમાં, ખ્રિષ્ટિશરોની સાથે લડાઈમાં.

જીવતાં જોવા ન માગતો હવે, ભાઈભાઈને મારવા ફરે
દશ વાગે બધાં ગયાં નાગયાં, બીજા વધુ લોકો આવતા રહ્યા.
ગાડગીલ દેવદાસ કુડુંબ, શણુંમુખમ્ ચેટ્ટી આર્થર મૂર.
દાતારસિંહ લટનાગર મહેતા, સરદાર મણિખેન ગણેશદત્તા.

અપહુલ મજીદને બર્માના ઝાંગ, ચીનના હાઈ કમિશનર ઝાંગ.
પોતપોતાના વડાપ્રધાનોના, અભિનંદન ને ફળો લાવેલા.
માંડ પરવારી અમે સાડા બારે, માંડ પા ઘંટા સુતેલાં ત્યારે.
ફરી ફરિનાથી આવવા લાગ્યા, સમૂહ કાંતણે ત્રણ વાગ્યા.

આવી ગયાં લેડી માઉન્ટબેટન, ગ્રીધરાણી કબીર હુમાયુન.
ફાન્સના લોજીયરને પત્ની, એવી વ્યક્તિઓ આવેલ ઘણી.
ફૈયાના તો ઢગ વળેલા, ખેડેનોએ લેટ દાગીના ધરેલા.
હંતરથી વધુ તાર આવેલા, દેશ દેશના સંદેશા લાવેલા.

આજો દિ ખૂબખૂબ આનંદ, રાતે રેડીયાનો કાર્યક્રમ.
રેડીયો સાંભળો આપતો આજે, બાપુજીને મહેં કહ્યું ને વારે.
એ ભજનોથી સાંભળવાં સારાં, રેડિયા સંગીત મુને પ્યારાં.
રેડિયા બારસને દહાડે, ગુજરાતીઓની સલાની માંહે

જવા કબુલ્યું બાપુએ જ્યારે, સરદાર બોલેલા તે વારે.
મરવા પડેલા હશે તોએ જશે, પૈસાના લાલચુ પુરા તમે છો.
એવા કુંડો તો ઘણાં થઈ રહેશે, ઠાં ઠાં કરતાં આમજવાતું હશે.
નહિ ગણકારો તમે કહેતાં બાપુ, હસાહસ ખૂબ થએલી બાપુ.

સભામાં બોલતાં કરી રમુજ, વરસગાંઠ થોડી આજે મુજ.
બાપુ તો છે વાણીયાને લોણીયા. ખાસી નખખાઈથી ન
થોણીયા.

આરામ લેવાદો એવું કહી, બેઠાને હસાહસ ખૂબ થઈ.
ખીજ એકટોબર જન્મદિવસ, તિથિ લાદરવા વઢી ખારસ.

— લાવણી —

અળહળતા એ તેજ વિનાના ઉજવણું આ દિવસો કેમ.
મીઠાં સ્મરણો પ્રકાશને મમ હૃદયે દિપક વાટની જેમ.
બાપુની ખ્યારી પ્રાર્થના “ઈશ્વર અલ્લા તેરે નામ્”
બાપુને પ્રભુને પ્રાર્થીએ “સત્ત્વકો સન્મનિ દે ભગવાન્”

ભારતીની ભિક્ષા.

ભિક્ષા દેને મૈયા ભારતી, ભોગી ખડો રે દુવાર.
 સ્વરાજ્ય લેલું વર્ષ એકમાં, ભોગી કરે રે પુકાર. મૈયા ભારતી.
 સ્વરાજ્ય સ્વરાજ્ય શું કરે, અહિંસાનાં હથિયાર.
 હિન્દુ-મુસ્લીમ થાઓ એકઠા, પછી કેનાછે ભાર મૈયા ભારતી
 ગરવી ગુજરાત માવડી, દીધો પુત્ર મહાદેવ.
 વિકૃલ-વલ્લભ ભોડલી, કરવા બાપુની સેવ. મૈયા ભારતી.
 ત્રીન કડીયા ત્રાસ ચંપારણે, લાગી બિહાર આગ.
 રાજેન્દ્રબાબુ આવી મળ્યા, ઘોયા ગળીના ડાઘ. મૈયા ભારતી.
 બોમ્બેલો બંગાળમાં, પહોંચ્યો શાંતિનો સાઘ.
 દાસ બાબુ આઝાદને, લાગ્યો અહિંસાનો નાઘ મૈયા ભારતી.
 હિમાળયથી આવી વસ્યા, ગંગા જીમના દોઆળ.
 ભોળા શિવજીને ગણપતિ, નહોર બેટડો બાપ. મૈયા ભારતી.
 જલીયાંવાલા પંજાબમાં, વહ્યા ખૂન અમાપ.
 લાલા લજપતે સહુ નહિ, સિંહે માંડ્યો ઘૂરકાટ, મૈયા ભારતી.
 ભગવા ઝંડાના પ્રાંતમાં, જ્ય તિલક મહારાજ.
 જન્મસિદ્ધ હુક્ક સ્વરાજ્યના, મંત્ર સિદ્ધિને કાજ. મૈયા ભારતી
 રાણાપ્રતાપના ભામાશા, વસીયા મધ્યપ્રદેશ.
 બ્રહ્મજ જમનાલાલજી, ચેઠ શામળશા વેશ. મયા ભારતી.

તામીલ તેલુગુ દેશથી, આવ્યા રાજગોપાલ.
 મેઘા શંકરાચાર્યની, શોભે રાજ સંન્યાસ. મૈયા ભારતી.
 ટહુકે સરોજની કોકીલા, ટહુકે વિષ્ણુ રવિન્દ્ર.
 પચાસ(૨) ઘંટા આરતિ, રણછી સાબરને કેન્દ્ર. મૈયા ભારતી
 બા જગદંબા સાયમાં, રાણી અમૃતકેાર.
 કમળાનહેડે કમળાદેવી, દેશ ગજેં યા હોમ. મૈયા ભારતી

—: એકલો જાને રે :—

એકલો જાને એકલો જાને એકલો જાનેરે.
 નોઆખલીમાં હાક સુણી તારી કોઈના આવે રે.
 બાપુ એકલો જાનેરે.

ભૂંપડાં બધાં ગાર માટીનાં, નાળિયેરીના છાજે છાએલાં.
 હશે કોઈ પાકા મકાને તે, હત્યાકાંડે, આક થયેલાં રે.
 બળીને આક થયેલાં રે. ૨

શ્રીરામપુરના મુખ્ય મથકે, મળેલાં ઘર રહેવાય મુખે.
 કિન્તુ રોજ જવાનું ગામ, એકથી બીજે રે.
 બાપુને એકથી બીજે રે. ૨

હવા ત્યાંની અતિ ભેજવાળી, વરસે વર્ષો મુશળ ધારી.
 પગપાળાના પ્રવાસમાં, રાત ક્યાં રહેશે રે.
 બાપુ ક્યાં રહેશે રે. ૩

- સતીશ બાળુ બુદ્ધિશાળી, ઝુંપડાની વ્યવસ્થા કરી.
હેરવી ફેરવી શકાય તેવું, ઘડયુ ઝુંપડું રે.
બાપુનું ઝુંપડું રે. ૪
- સવડ કરી પૂરી એમાં, સુવાને પાટો જારી બારણાં.
પાછલા ભાળે નાનકડી શી, બાથરૂમ રે.
બાપુની બાથ રૂમ રે. ૫
- જવાનું દૂર માસીમપુરે, ધીરામપુરથી ચાંડીપુરે.
રોકાઈ રાત શરૂ કરી અમે, વાત્રા સવારે.
બાપુની યાત્રા સવારે. ૬
- યાત્રાના શુભ પ્રયાણ કાળે, બહેનોએ ચાંદલો
ડીથો ભાલે.
- વૈષ્ણવજનની પ્રાર્થનામાં, સૂર પૂરાવ્યો રે.
બાપુએ સૂર પૂરાવ્યો રે. ૭
- નિર્દોષ સ્ત્રીઓબાળ કપાયાં, દેવ મંદિરને ઘર જલાયાં.
દાંકવા લાજ વસ્ત્ર ન જ્યાં, ચપલ શે ધરૂં રે.
બાપુ ચપલ શે ધરૂં રે. ૮
- માખણ હેતા છાસ વલોવાયે, દરિદ્રનાશાયણની પીડાએ.
ચપલ કેમ પહેરાય બોલે, હિયું વલોવાયું રે.
બાપુનું હિયું વલોવાયું રે. ૯
- એક હાથ આવે લાકડી, બીલો મહારા જણે ટેકાવી.
સોપારી-નાળિયેરી વચ્ચે બતાં, આતાં ફક્તો જાનેરે.
બાપુ ફક્તો જાનેરે. ૧૦
- કતસ થયેલા સ્થળોમાં, હાડકાં જ્યાં અવશેષ પડેલાં.
બાળેલાં ઝુંપડાં ભેતાં ભજનો, શાંતિ દેતાં રે.
બાપુને શાંતિ દેતાં રે. ૧૧

પહોચી માસીમપુર જોયું' રે, ઉંચે ને નીચે ખુલે ખાંચરે.

પગ ઘોતાં કહે સતીબાળુનેા મહેલ જોયો કે?

બાપુએ મહેલ જોયો રે. ૧૨

મળશે જગા ત્યાં આરામે, નહિતો ઝાડના ઓથે રહીને.

રામજી રાજે તેમ રહેવામાં, ચિંતા શાની રે.

બાપુને ચિંતા શાની રે. ૧૩

કાર્યકરોને ખાવાપીવા, ભાવથી મળે તે સેવા લેવા.

નિયમ મહેં જે ઘડી આપ્યા તે, હું એ પાળું રે.

બાપુ પેતે પાળે રે. ૧૪

ઇસ્પતાલ બનાવો આમા, અઘવાએવાળીન કામમાં.

અઢળક પ્રેમનો સ્વાર્થી બની, ના સ્વીકારું રે.

બાપુના સ્વીકારે રે. ૧૫

હિન્દુ-મુસ્લીમ ધર્મ ન જોયા. ઉંચનીચ ભેદ ન જોયા.

કતલ કરનારાઓના પજુ, મહેમાન બની ને.

બાપુ મહેમાન બને રે. ૧૬

પાવન કરવા દેહ-ભવનને, અવસર સપાંડીઓ આ ભવમેં

સૌમા ઓતપ્રોત ભજવા, ભાગ્ય ઘડયું રે.

બાપુ ભાગ્ય શાળી રે. ૧૭

કુમળાહાથથી કુમળા પાચે, વાગ્યાકાંટાને પડયાચિરાએ.

એટલા દુઃખમાં વર્તે આનંદ વદન મંડળે.

બાપુના વદન મંડળે. ૧૮

૨૬-૩-૫૧

બા-બાપુને બોળે

અપૂર્વ અવસર એવો મારે આવીયો,
 બારત છોડો ચળવળ સન બેતાલીસ બે;
 બા-બાપુને સરકારે પકડી લીધાં,
 પુર્વા પુનામાં આગાખાની મહેલજો....અપૂર્વ.-૧

બાર વરસની ઉંમર ગત માતા તણા,
 મીઠા આશિર્વાદથી મીઠી હુંકમા;
 કસ્તુરબાને બોળો ખૂંદતી લાડકી,
 નાગપુર કારાવાસે અજગી પડી....અપૂર્વ.-૨

બાપુના ઉપવાસો પછીથી ચિંતામાં,
 હૃદયરોગના હુમલા બાને ઘણા થતા;
 દાહોર ગિદડર અને મુશીલાબેનીએ,
 નૃસં તરીકે મરી માગણિયું કરી ...અપૂર્વ.-૩

નાદાન બાળકી રાજદારી વાતોમાં,
 સમજે શું પણ, ખતરનાક માને મને;
 ટોટનહામને લિનલિથગો સમજાવવા,
 દેવદાસ — રાજજીની ચચાં ફળી....અપૂર્વ. ૪

મારા પિતાજી બાપુના ઉપવાસોમાં,
 મળવા ગયા ત્યાં, બાએ ખબરો પુછતાં
 નબળી ને આંખો બહુ બગડી જણતાં,
 માતૃહૃદય મુંઝવે બેવા તલસી રહ્યું....અપૂર્વ.

આગાખાની દરવાજે પગ મુકતી બ્યાં,
કરતુરખા સામે આવી ઉભા. હતાં;
ઝડતી લેતા સુપરિટેન્ડેન્ટ સાહેબને,
જલદી અદર આવવા દેવાને કહ્યું.. અપૂર્વ. ૬

રાત દિવસ માતાની સેવા કરવાનું,
વરસ એકને મહિનો ભાગ્ય મને મળ્યું;
ઠંડીમાં હમ ચઢતાં કે, અનિદ્રાએ
થાકી દીકરીને સુવરાવે સોડમાં....અપૂર્વ. ૭

બાવીસ-બે- સન તેતાલીસનો દિન એ,
પ્રેમાળ માતને પ્રભુએ રહેવા ના દીધી;
દડદડ આંસુ સારંગી જડવત્ હું,
વિદાય લેતાં માટીખા નિરખી રહી....અપૂર્વ. ૮

બાપુના જોગે નિજ મસ્તક મુકીને,
રામનામને ગીતાધ્વનિ સુણતાં હતાં;
દીકરી રહેં બહુ બહુ સેવા મારી કરી,
ઈશ્વર રાખે ખૂબ સુખી તુજને કહે....અપૂર્વ.-૯

“હવે હું જાઉં” કહેતાં બાપુ આંખોથી,
વદન મંડળે જે અશ્રુ ટપકી રહ્યાં;
અંત ઘડીયો બા-બાપુની જોઈ મહેં,
ભાગ્યવાન કે ભાગ્યવેહિન ગણાવવા....અપૂર્વ. ૧૦

મમ હિત ચિંતક માતાને લઈ લેનારા,
 ઘડી એક શ્રદ્ધા ઇશ્વર ઉપરથી ડગી;
 ભજન એક ગાવાનું કહેતાં બાપુએ,
 રામનામ નહિ લઈ નાદાનીમાં વહી....અપૂર્વ.-૧૧

અગ્નિદાહ હઈ પાછા ફરીને રાત્રીએ,
 જૂડીયો કંઠી દોરો કંકુ પાડુકા;
 “એમાં પ્રેરણા મેળવજો” બાપુ બોલીયા,
 અવશેષ ચીજો બાની મુકતાં મુજ હાથમાં....અપૂર્વ.-૧૨

સતીત્વ કરતુરબાનું વળી કેવું હતું,
 સૌભાગ્યવતી સાથામાં બાંધી બંગડીઓ;
 સો મણુ કાષ્ટની જવાબાએ ના નંદવાણી,
 અખંડપાંચે પાંચ પ્રસાદી રૂપને....અપૂર્વ.-૧૩

હવે મને નહિ રહેવા દે અર્ચા ચાલે,
 કારણ કરતુરબા માટે રાખી હતી;
 વિધિએ વિખૂટી પાડી મોટીબાથીને,
 બાપુના વિયોગ વિચારે દુઃખી દુઃખી....અપૂર્વ.-૧૪

અબકી અબકી બહુ રાતે ઉંઘમાંથી,
 સુશીલા બેનને બાપુ થાળડતા મુને;
 પ્રાદા મુહૂર્તે બાપુએ લચ્છી લખી,
 “મનુડી રાતે સુતી હતી બરાબર ના”...અપૂર્વ.-૧૫

પ્રકાશ પામ્યો રાખવા તુજ ને, પ્રજાવતી,
માગણી કરતાં જેલજ શાને માનવી,
રડવાનુ છેડી ખુશ થઈલ બહાર જા,
સેવાધર્મીનું હરહાલતમાં શ્રય છે, ..અપૂર્વ.-૧૬

તું સરજા ભોળી પરગણુ સેવાધર્મી,
તોય અલણને થોડી પણ મૂખી ખરી,
રાજકોટ શાળામાં નારણદાસની,
સદસંગ, કામની કળા અને ગાતાં શીખજે....અપૂર્વ.-૧૭

વરમ એક છોકરીઓ સાથે ગાળજે,
પછી પીઠ થઈને જજે કરાંચી કે ખીજે,
“તારી મા હુંજ છું ના” સમજે બસ છે,
પણ સદગાગ્યે બાપુમી ના છૂટી પડી ..અપૂર્વ.-૧૮

બાપુ બા બન્યા.

બાપુજી બંગાળ ગયા ત્યારે રહેતી હું મહુવામાં.
 નોઆબલીથી તાર કરી પાસે રહેવાની દીધી રંભ,
 સાંડી પહેરતી, પણ ના માથું ખુલ્લું રાખું ફેશનમાં,
 જતાંવેતમહે પ્રણામ કરવા મસ્તક નામ્થું ખોળામાં, ૪

નીચું નમતાં માથું ઉઘડ્યું, સાંડી સયાંનું બાનજ ના,
 “કેમ આવી પહોચીને દીકરી” કાન ખેચી બાપુ કહેતા,
 શ્રીરામપુરમાં ઓગણીસમી-બાર-છેતાલીસ તવારીખે,
 મધરાત વીત્યા પછીથી બાપુ કહેતા મુજને જગાડીને ૮

ગુજરાતી સાંડીમાં શેલે શેકાણીઓ લે ‘હી’ડાળે,
 હીંચકવા વા મોટરમાં ફરવા, સીવાય ધંધો ના ખોળે,
 ગુજરાતી સાંડી પહેરીને, જો નવ આંઢે તું માથે,
 આંખને જોવું નવ ગમશે, અનુગતું એવું લાગે, ૧૨

બાના જેવી જૂના જમાનાની બહેનો ધ્યાનજમાં રાખે,
 માથું ઉઘડી જાય કવચિતનો તરતજ સાવધ ધઈ જાશે,
 વાત આટલી કરતા પણ નહોતું લાનજ મને થયું,
 કયા સાગવત લેંસની આગળ, કહેતા શા પરથી બાપુ, ૧૬

પંજાબી ચોચાક પહેરતી આગાખાની મહેલજમાં,
 પહેરવાનો તારે અહીંયાં મારી સાંથે રહેવામાં,
 “હુ તો તારી મા બન્યો છું ને” એટલે મારે કહેવાનું,
 ખુલ્લે માથે શું કામ કરેછે, એટલું મારે પુછવાનું ૨૦

લાંબા દૂંકા શિર હોયે વાળ, છતાં સ્ત્રીઓ આળે,
અંખોડા શિર ગંગાવનના, કે કૃત્રિમ ઉન તણા ખાધે,
હું ખહેનોમાં રહેનારો મુજ હાથ બઢાવામાં આગે,
બા પારસણ જેવી કેમ લાગે દક્ષિણ આફ્રિકા ત્યારે. ૨૪

કશાય એવા ભાનવિના, ગહે શીખવ્યાં બૂટ મોજાં ધરતાં,
આવી ગયું આટલું બધું કૃત્રિમપણું જે ખહેનોમાં,
જેથી અંદરનું જીવન પણ ખોટું થઈ ગયું છે હા હા!
તેને કારણે અત્યાચારો, ખહેનો પર થાતા ધંકા ના. ૨૮

ખોટા દાગીના ચળકી થોડા અંતે કાળા પડી જતા,
મોહ વધુ જાયો છે એને પહેરવેશ ખોટો ધરવા,
અંતરિકમાં શુદ્ધ હોય એ, માન મનથી મનાયના,
પડતી ખહેનોની થઈ તેથી “વળ્યો ઓટલો” એથીના. ૩૨

નથી સામનો કરી શકવાની હાથેધાર ભલે મુકે દાથે,
ખજાત્કારનો કયાથી સામનો વીણ હથીયાર કરી શકશે.
મુઠી હાડકાં સતી ‘સીતાના ચપટીમાં રોળી શકતો,
મહાશક્તિશાળી રાવણ ના પવિત્ર મૂર્તિ અડકી શકતો. ૩૬

શરણે થા નહિતર મારી નાખશું ગુંડાઓ જ્યારે કહેતા,
મોતની બીકે શરણે થઈ એવું બનીયું છે અહીંયાં,
કાદ્દપનિક કે સાચાં ગણવાં રામસીતા રામાયણનાં,
પણ ઉચ્ચ કદ્દપના કેવી ભવ્ય એ વળી શકાયે જીવનમાં ૪૦

છે પાત્ર સીતાનું દરેક જહેને સાથે મળવા જેવું,
કૃત્રિમ ચોટલા દાગીનાને સાડીમાંથી કેવું,
કયાંની કયા લઈ ગયા વાતને આગળ વળી પુછતા બાપુ,
નખ હોઠ રંગવાની ફેશન જે દિકરી એનું નામજ શું. ૪૪

શીખવાનું કદી નામ કહ્યું ના બાપુજી, હું હસી પડી,
હોઠ રંગીને લિપસ્ટિક કહેતા નામ ન બાપુ નખરંગી.
હા હા એ લિપસ્ટિક વાપરી રંગેછે નખ-હોઠ બિચારી,
પણ દુખાંજ હીકી પડી ગઈ, જોવાની કુરસદ ના લેતી. ૪૮

લાલઘૂમ નખ હોઠ જ પહેલાં તાંદુરસ્ત એ જહેનોના,
અનુકરણ આંધળું કયું છે, માત્ર આપણે પશ્ચિમનાં,
વાંક ભલો પુરપોનો એમાં પણ જહેનો માફી પાત્રજ ના,
શિસ્ત, સભ્યતા, વિનય 1વેક, નિયમતપણું ઉદ્યમશિલતા. પર

ખંત નવું શીખવાની તમન્ના, ટેવ બધા સાથે મળવા,
પાશ્ચિમાત્ય પ્રજાના ગુણ જે, કેટલાય છે શીખવાના,
મહત્ત્વ ન કીધા, ફેંકી દીધા પદ પાઉંડર ફેશન લીધાં,
પોકાર કરી કરીને કહું છું છું ભારતની મમ જહેનોને. ૫૬

જહેનોજ હિંદમાં લાપી શકશે, સ્વરાજ્ય સાથે સુરાજ્યને.
ગોઠવણી ઘરમાં અધૂરી, જ્યમ વિના ગૃહિણીના ઘરમાં,
સ્વરાજ્યની ગોઠવણી અધૂરી, રહેશે જહેનોના સાથ વિના,
પણ એતો ત્યારેજ યાયકે, પવિત્ર બનશે જહેનો જ્યારે. ૬૦

પવિત્ર અક્ષર ત્રણમાં મારા ગુણ-અર્થ અનેક સમાયા છે,
1વેક સાથે ત્યાગ, લાજ પડદાનો, પણ મર્યાદા છે.

આંતરિકને બાહ્ય સ્વચ્છતા સાથે સુઘડતા શોભે,
અભાવ આડબરનો પણ, છે ત્વમાન સમ્યાઈ સાથે, ૬૪
સેવાની ધગશને એવા એવા અનેક અર્થ સમાયાછે,
જ્યા પવિત્રતા ત્યા ઇશ્વરનો સાક્ષાત્કારમાં શંકાના,
આ એક શસ્ત્ર જો બહેનો પાળે અવર શસ્ત્રની જડરજ ના,
લોઢાના શસ્ત્રોની ત લિમથી, આ તાલિમ તો અધરીછે. ૬૮

પણ સમજે તેને તો તે સાવ સહજને સહેલી છે,
લે મહેં તને એક સાડીમાથી પાઠ આવડો દઈ દીધો,
જવાબદારી માની વહોરી પૂરી કયેં મારો છુટકો,
ઉતારવાને જીવનમાં આ પાઠો ત્હારે મહેં શીખવ્યા. ૭૨
લાખી આપજો કાલ ડાયરી હું બાણીસ તહે કેટલા પચવ્યા,
સાડા બારનો સવા થયોછે, અત્યારે તું સુઈ જાને,
વિચાર આવ્યો જોખમ બહોયું, તો સાવધાનપણ કરું તને,
આધી એ મારી માતા હતી જે અધીરાતે ઉઠાડીને. ૭૬

પાઠ આપતા પ્રેમ દાખવી જ્યમ ઉછેરતી મા કન્યાને,
ત્રણેય માતા લઈ લીધી મારી, અત્યારે તો પ્રભુજીએ,
અંતઘડી પર્વત ત્રણેયે બહાલસોયી માવડીઓનો,
પ્રવાહ પ્રેમનો સરખો પાગી જનની-બાને-બાપુનો. ૮૦

“ગંગાના ની- તો વધે ઘટેરે લોલ
સરખો એ પ્રેમનો પ્રવાહ રે
જનનીની બેડ સખી નદી જડેરે લોલ”
સાથે એ કડીઓ અનુભવી. ૮૪

વૈષ્ણવજન બાપુ

વૈષ્ણવજન બાપુકે કહિયો; જન સેવા લકિત જાની રે ।

મા ભારતીકો મુકિત દિલાઈ; મન અભિમાન ન લાગે રો ॥૧॥

કાલે-ગોરકે લેહડી બૂકે; હેં માનવખાલ સળી પ્રભુકે ।

રંગદ્રેવકો નિર્મૂલ કરને; ધન-યૌવન નવ ભુગતારો ॥૨॥

રાજકારણે અર્થશાસમે; અસત્ય વ્યાપક ઇસ જગમે ।

નૈતીક મૂલ્યાંકન કિરા દિયા; સત્યપ્રતિષ્ઠા પૂનઃ કરો ॥૩॥

શ્રમજીવીકે કંધોપરસે; ઘર ઉપલેકો ઉતારના ।

દિખાઈ મહિમા યગ્યકર્મકે; જગકો લેટ ધરે ચરખા ॥૪॥

અજેય આત્મખલસે અડગરહ; શસ્ત્રાસ્ત્રાં બેકાર કરો ।

માર્ગ અહિંસા દીક્ષા દિનહી; યુદ્ધ ત્રાસિત અિસ જગકો ॥૫॥

દલિત-પીડિત હિન્દુજાતિ કે; લેટ ઉંચનીચ બુલાદિયે ।

દાર પ્રભુકે કાજ સળી તુમ; અનસન કરકે ખુલા દિયો ॥૬॥

સર્વધર્મકો સમાન સમજે, દેખે સર્વ ઉદય સખકા ।

ભાઈ-ભાઈકે ભૈર શમનમે; બલિદાન દિયા નિજ આત્મનકા ॥૭॥

ગીતાભ્યાસ.

નોઆખલીમાં બાપુ શીખવવા ગીતા,
દશ મિનિટ ઓછામાં ઓછી કાઢતા,
ગીતા અથો સાચા જે સમજાવતા,
વ્યાકરણની દ્રષ્ટિ નહિ એમાં જરા. ૪

બાપુ મુજને આગાખાની મહેલજ મા,
ભૂગોળ ભૂમિતિ ગણિત બીજગણિતને,
ઇતિહાસ વળી વિજ્ઞાન શીખવતા સંસ્કૃત,
પણ અંગ્રેજી પોતે કદી ના શીખવ્યું. ૮

જે શીખવતા બીજા સાથીઓ મહેલને,
સમય અભાવે, બાની માંદગી કારણે,
પ્રસંગ પડતા વિષયો છુટયા એક એક,
પણ છોડ્યુ ના કદીય શીખવવું સંસ્કૃત. ૧૨

મનુડીને મારે શીખવવી ગીતાજી,
ગીતાના ગુરૂદેવજ મમ બાપુ રહ્યા,
નોઆખલીમાં રજતે દિ પુછતા બાપુ,
અભ્યાસ ગીતાજીનો કયાં મુધી આપીયો. ૧૬

હલ્તર ગુરૂ બીજા વિષયના યાચ ભલે,
નથી કરવા ગુરૂજી ગીતાના અન્યને,
કર્તુ સાંભળતાં દુઃખ થયુ કંઈ બાપુને,
એ ઇચ્છામ તારો ખોટો મોહ છે. ૨૦

સારી વસ્તુ શીખવામાં હજારો થું,
ખડકે લાખ ગુરૂઓ કાં નવ કીજીયે,
સારી વસ્તુ શીખવામાં આવે શરમ શું?
બુદ્ધ્યા ત્યાંથી સવાર ગણીયે આજથી. ૨૪

નથી રહું બહુ કરવાપણું ઉચ્ચારોમાં,
પ્રતિદિન શ્લોકો પાચ પાંચ મારે લખવા,
અર્થો સંધિ છુટા પાડી કરવાના,
જોઈ સુધારી ખાણ સહી કરતા નીચે. ૨૮

અધ્યાય ત્રીજો ગીતાનો મહિમા યજ્ઞનો,
અધ્યાસ ગીતાનો એ પણ એકજ યજ્ઞછે,
ભગવાન કહે યજ્ઞ કયાં વીણ માનવી,
લોજન કરતો ચોરીનું અન્ન ખાય છે. ૩૨

ચોરીનું અન્ન અને કાચો પારો.
હજમ ન થાયે ને કુટી નીકળે વળી,
ઘડીભર યજ્ઞ વિના રહે તો, તે ચોર છે,
હૈયા-સ્થિર ને યજ્ઞ સહેલી વાત છે. ૩૬

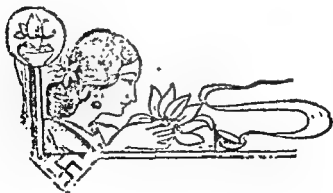
ના જરૂર ધનની, શુદ્ધિની કે વિદ્યાની,
પરશ્વપકારી કર્મો સર્વે યજ્ઞ છે,
જીવન જેતું આપું આમજ ચરમમય,
માત્ર તેજ નવ ખાતો અગ્રજ ચોરીનું. ૪૦

સ્વાર્થ ત્યાગ ને કૃષ્ણપણી વૃત્તિથી,
 ઇશ્વર સાક્ષી સૌ કર્મો સેવા ભાવથી,
 સુખદુઃખ સમ ને નિત્ય સુખને શાંતિ છે,
 શરીર મન બુદ્ધિ જેના પરમાર્થમાં ૪૪

સકાળ જગતની સેવા જેથી થઈ શકે,
 અસંખ્ય માનવી પરમાર્થ જે કરી શકે,
 ગરીબોને દાદી, તારે તારે રામનામ,
 વિચારતા કાતાણુ ક્રિયા એ યજ્ઞ છે. ૪૮

(સોરઠો)

ખરા અર્થમાં યજ્ઞ-માંદી રહ્યોછે દે'ટિયો
 સમાયો દે'ટિડામાં સાથ, ગીતા બોધ્યો શ્રમયાગ.

પરિશિષ્ટ

(૧) શ્રીરામજન્મ લીલામૃત.

દશરાત્રિ વિશ્વામિત્ર યજ્ઞ:- ઋષિ વિશ્વામિત્રે દશરાત્રિ નામનો યજ્ઞ કર્યો હતો.

એક-ત્રણ-દશ વર્ષ :-શ્રી રામજી કૌશલ્યા માતાને વનવાસ જતા પહેલાં મળવા ગયા ત્યારે માતાજીને બહુ આઘાત ન લાગે માટે ચૌદ વર્ષ ન કહેતાં $૧+૩+૧૦=૧૪$ કહેલાં. (૧૬પડમાં મારા નાના બંધુ નાશિકમાં રેશનીંગ ઓફીસર હતા ત્યારે એક માસ ત્યાં ગયેલાં તે દરમિયાન નાશિક-પંચવટી રામાયણ પ્રસિદ્ધ રચનાએ શ્રી રામજન્મ-લીલા મૃત લખવા પ્રેરણા આપેલી.)

(૨) શ્રી કૃષ્ણ જન્મ લીલામૃત.

માસી પૂતના-જુલણા. પૂતના પછી કંચે મોકલેલી જુલણા-એ પણ શ્રી કૃષ્ણને વિષમય સ્તનપાન કરાવ્યું હતું.

નીળીડ-કેડખાનું. ચકટને તૃણ ચકટાસુર અને તૃણાવત વત્સ બક:- વત્સાસુર, બકાસુર,

કુવલયાપીડને:- કુવલયાપીડ હાથીને.

પાન ૪ ઉપર ૩૦ મી લીટી કેટલીક પ્રતોમાં છપાઈ નથી.
“હાથ બાણાસુર હજારો હરિચંદ્ર સુદર્શન હશે.”

(૩) મહાભારત કથા.

બક નર ભક્ષીને:- નરભક્ષી બકાસુર રાક્ષસને.

વેશ કાપડી:- પાંડવો સ્વયંવરમાં કાપડી વેશ ધરીને ગયા હતા.

ગાંગેય:- ગંગાજીના પુત્ર ભીષ્મ પિતામહ.

“વળી પુન્યશ્લોક બની પ્રજાને પાળી યશ પ્રસરાવતા”
ઉપરની લીટી નજાખ્યાનમાંની ઉત્તમ લાગવાંથી એમંજ
હતારી છે.

પુણ્ય શ્લોકો નહો રાજા, પુણ્યશ્લોકો યુધિષ્ઠિર.
પુણ્ય શ્લોકો, વિદેહસ્ત્રી, પુણ્યશ્લોકો જનાર્દન.

હિંદુ ધર્મમાં ૪ પુણ્યશ્લોક માનવો મનાય છે જેમના
સ્મરણથી પુણ્ય થાય, પવિત્ર ભાવના બાળે.

‘ઉત્પાત....હરીજવા’ વનવાસ દરમ્યાન એક વખત દુર્યોધનના
બનેવી સિંધને રાજા જયદ્રથ તેમના નિવાસ આગળથી પસાર
યતો હતો ત્યારે પાંડવો મુઠયા કરવા ગયેલા હતા તે તકનો
લાભ લઈ જયદ્રથે પોતાના રથમાં દ્રૌપદીને નાખી હરી જવા
પ્રયત્ન કર્યો હતો.

ચોવીસ હજાર શ્લોક:- શ્રીવ્યાસ મુનિએ પ્રથમ અંધ લખ્યો
તેમાં ૨૪૦૦૦ શ્લોક હતા. તેનું નામ “જય” (તત: જયમ
દદીરયેત) હતું. બીજી આવૃત્તિ ધર્મ તેનું નામ ભારત યથું

અને અત્યારે ઉપલબ્ધ છે તે મહાભારત, જોમાં એકાલોખ પ્રલોકો છે. પ્રાચીન કાળમાં કવિઓ લેખકો પોતાની કૃતિઓ પોતાના નામથી પ્રસિદ્ધ કરવાનું પસંદ કરેતા નહતા. પરંતુ હિતમ પ્રયોગમાં લખાણ કરી દેતા.

(ચોવીસ હજાર શબ્દ હિંદી છે. હિંદીમાં ત્રીસ હજાર ગદી છે)

(૪) ગંગા અવતરણ. કથા. વાલ્મિકિ રામાયણના આધારે રચી છે. “ઇક્ષ્વાકુ વંશની વૃદ્ધિને વળી ઉત્તરશે ગંગા ધરા.” ગંગાજી ધરા-પૃથ્વી ઉપર ઉતરશે.

“ત્રિપથગા બિંદુ સરથી નીસરે” સ્વર્ગ, પૃથ્વી અને પાતાળમાં વહેતી ત્રિમાર્ગ ગામિની ગંગાજી બિંદુસરોવર હિમાલય-માંથી સાંત પ્રવાહ રૂપે નીકળે છે.

“સરી કણથી સરી સાગરે સરી રસાતળમાં ભસ્મપર” જતુ મુનિએ ગંગાજીને મુક્ત કીધાં તેના પ્રવાહ તેમના કાનમાંથી વહેવા લાગ્યો, સાગર સુધી વહ્યો અને ત્યાંથી રસાતળમાં જઈ સાઠ હજાર સગર. પુત્રોની ભસ્મ પડી હતી. તેના ઉપર વહી ઉધાર કયો.

(૫) પ્રેમજાળ્યોતિ-Lead Kindly Light.

શ્રી એડવીન આર્નોલ્ડના કાવ્યનું, શ્રી નરસિંહરાવ દીવેટીયા

એ, કરેલા અનુવાદ. કાવ્યની વર્ણવિત છે.

“ઈશનું વ્યાપેલું....પર ધન વાંછુના.
 ઈશાવાસ્યં ઈદમ્-સર્વમ્ ચત્કિંચ જગત્યાં જગત્,
 તેન ત્યકતેન જીંજીયા મા ગૃધ્રઃકસ્ય સ્વિત્ ધનમ.
 “સત્ય ધર્મં સુવર્ણં નિવાર”

હિરણ્યેન પાત્રેષુ સત્યસ્યાપિહિતિમ્ મુખમ્
 તત્ત્વં પુષ્પન અપાવૃણુ સત્યધર્મા દ્રષ્ટયે.
 ઈશાવાસ્ય ઉપનિષદના પ્રથમ અને અંતિમ એ મંત્રો
 ફળદુર્ ના.....નહિત્યાગ, રહીને નિંદા સ્તુતિમાં સમાન.

કર્મણ્યે વા ધિકારસ્તે, મા ફલેષુ કદાચન
 મા કર્મ ફલ હેતુ ભૂમા તે સંજો સ્ત્વ કર્મણિ

ગુફ્ય નિંદા સ્તુતિ મૌની, ગુફ્ય નિંદાત્મસંસ્તુતિ.
 ગીતાજી ૨-૪૭, ૧૨-૧૬, ૧૪-૨૪.

સંત મહંતોની.....ન લોભ
 સંત મહંતની ઉપેક્ષા અથવા અવહેલના નથી પરંતુ
 “અતિ સર્વત્ર વર્જયેત “ભાવ સાથે મધ્યમ માર્ગ સારોએ
 ભાવના છે.

“કર્ણુણી હણીને અજ્ઞાન તેષામેવાતુ કર્મપાર્થમ્
 અહમજ્ઞાન્તમઃ” નાશયામિ.....

અસત્યેથી દોરો સત્ય માર્ગ “હૈં અસતો મા સદ્ગમય”
 અંધારેથી દોરો જ્યોતિર્માર્ગ “તમસો મા જ્યોતિર્ગમય”
 મૃત્યુંજય દોરો અમૃત માર્ગ “મૃત્યોઃ મા અમૃતં ગમય”
 “પાકે ત્રે ફળ ડીંટાથી બ્યારે” મૃત્યુંજય મંત્રનું ઉત્તર પદ

મ્યબકં ચન્નમહો મુગંધિ પુબ્બ વધનમ્
ઉવોરુકં ઇવ બંધનાત્ મૃત્યોઃ મુક્તિય મા અમૃતાત્

વૈદિક સ્તુતિમંત્રો અને ગીતાશ્રુતિ સારરૂપ શ્લોકના
જાણ સમાવવા પ્રયત્ન કર્યો છે.

“અણુવિધાસ ભય ને દેવ સંહારે.”અનાદિથી માવ જાત”

શ્રી આઈઝનહોવરે ૪ સ્વાતંત્ર્ય Freedom
from (1) Distrust (2) Fear (3) Jealousy
and (4) Freedom of Worship સમગ્ર માનવજાત
લોગવે એ હેતુઓ સંયુક્ત રાષ્ટ્રસંઘ ‘UNO’ ના બંધા-
રણમાં પ્રસ્થાપિત કર્યા છે.

“માટી કેડીયે ટગમગતા હીપકની, સાચવી સોડીયે જયોત”

વર્ષો પહેલાં વડોદરા થીઓસોફીકલ લેાજમાં કવિશ્રી
સુંદરમે એમના વ્યાખ્યાનમાં સાધકની એકાગ્રતા કેવી હોવી
તોઈએ તેના ઉદાહરણમાં કહેલું કે :-પહેલાંના સમયમાં
દિવાસળીનો વપરાસ બહુ નહતો. ત્યાં સુધી સાધનસંપન્ન
માણસને ત્યાં દિવો પ્રગટે તેમાંથી આડોશી પાડોશી બેને
પોતાના કેડીયામાં દિવાની વાટ સળગાવી આંદેલા સાક્ષાત્
માથેથી એક હાથ કાટખુણે ઢંકાય તેવું સોડીયું વાળી તેમાં
દિવો રાખી લઈ જાય જેમાં બહારના પવનથી જુઓત હોલ
વાય નહિ અને સાદ્દે સળગે નહિ તે બંને ભેલાતું !

૬ અક્રોધ :-ક્રોધને શી રીતે છુટવો તેનો ભાગ લગવાનું બુદ્ધિ બતાવ્યો છે. “અક્રોધેન જીને ક્રોધ.” અક્રોધથી ક્રોધ છુટવો એવો સરળ અને મિતાક્ષરમાં જવાબ-માર્ગ-દર્શન ધીબુ નહિ હોય. કવિ નર્મદનું “નવ કરશે ક્રોધ શોક રસિકડા” કાવ્યના ધ્રુવમાં શોકને બદલે ક્રોધ મુક્યો છે.

૭-૯ મ ગલાબટકો

“સામારી શ્વસુરે ભવ” કણ્વ મુનિએ શકુંતલાને બળાવતાં આશિર્વાદ આપેલા શબ્દો જે મૂળ ઋગ્વેદમાં છે.

સામારી શ્વસુરે ભવ, સામારી શ્વશ્વાં ભવ;
નનાંદરી સામારી ભવ, સામારી અધિદેવૃષુ, ઋ. મં. ૧૦-૮૫-૪૬

ડગલાં સાત ભરો.....અડગતા થાશે.

હિન્દુ લગ્નવિધિમાં વર-વધુ સપ્તપદિ વિધિમાં સાત ડગલાં સાથે સાથે ભરીને છવનસખા-સાથી બને છે. દરેક ડગલે પતિ પત્નીને ડોહાંબિક સમૃદ્ધ જિવનમાં દોરે. એવી વિષ્ણુ ભગવાનને પ્રાર્થના કરે છે-

ॐ એકમ્ ઇમે, દેવિન્, ત્રીણિ રાયર્યોપાય, તુત્રીયે માયોભવાય.

પંચ પશુભ્યઃ વડ્, ઋતુભ્યઃ, સુખે સપ્તપદાભવ, સામામ્

અનુમતા ભવ.

- (૧) એકે ઈષ્ટ કલ્યાણે વિષ્ણુ દોરજો તને.
 (૨) બીજે બલ સામથ્યે " "
 (૩) ત્રીજે ધનસમૃદ્ધિ " "
 (૪) ચોથે સુખ સંપત્તિ " "
 (૫) પશુપાલન પ્રતિ દોરો વિષ્ણુ પાંચમે તને.
 (૬) છઠે ઋતુમાં સ્વાસ્થ્યે વિષ્ણુ દોરજો તને
 (૭) સજો સપ્તપદા થાજો, મને થાજો અનુવ્રતા.

લગ્નવિધિ પુરી થાય એટલે આચાર્ય કુવતારકર્તુ દર્શન કરાવી તેણે અચળ રહેવાનું અને કન્યાનો ભાઈ નાના પત્થર (અરમા) ઉપર બહેનના પગનો અંગુઠો દાખી અડગ રહેવાનું સૂચન કરે છે.

‘આંરોહો સમુપધત્સ્વ હસ્તં પરિધ્વાન્સ્વઃ
 ભયા સુમનસ્ય માનઃ પ્રજાં કૃધ્વાયામ્ ઇંદ્ર
 મોહમાનો દીર્ઘવામાયુઃ સવિતા કૃણોતુ (અથર્વ ૧૪-૨-૩૮)

આચાર્યના આશિર્વાદ મંત્રને “વાધો આગળ.....
 અર્પો દીર્ઘાયુધ્ય દેવ-સવિતા” ના શુદ્ધિ છે.

૧૧ મહીડાનાં દાણ :-આબ્જકાલ કૃષ્ણભક્તિને નામે
 થતી રાસલીલાઓ પ્રત્યે નાપસંદગી દર્શાવવા લખ્યું છે.
 શુકદેવજીએ શ્રીમદ્ભાગવતમાં કહ્યું છે :-

મહાદેવના જેવી શક્તિ જેની પાસે ન હોય એવો પુરૂષ વિષનું લક્ષણ કરતાં નાશ પામે છે તેમ ઈશ્વરનું અનુકરણ કરનાર નાશ પામે છે.

૧૨ આદર્શ વિદ્યાર્થી : શાળા, મહાશાળાઓના આચાર્યોને વિનંતિ કરું છું કે આ ગીતને નિત્યની વિદ્યાર્થીઓની સમૂહપ્રાર્થનામાં સ્થાન આપે.

શ્રીમદ્ભાગવતમાં વિષ્ણુ ભગવાનનાં ચરિત્રો-લીલાઓ મુખ્યત્વે છે. પરંતુ ભાગવતકાર મંગલાચરણમાં “પરમ સત્યં ધીમહિ” સત્ય એજ પરમેશ્વર અને એનું ધ્યાન ધરીયે છીયે કહે છે. શ્રી શુકદેવજી પરિક્ષીતની ધર્મસભામાં ભગવદ પ્રેરણાથી પધારે છે. રાજાની ભગવદ્ ગુણાનુષ્ટોવાદ સાંભળવાની તત્પરતાથી પ્રસન્નતઈ શ્રીમદ્ ભાગવત કથા કહેવાનું શરૂ કરે છે, તેઓશ્રી ને પણ મંગલાચરણ રૂપે ભગવદ્ સ્તુતિ કરવી જોઈએ તેવો ખ્યાલ ણીજસ્કંધના ત્રીજા અધ્યાય પછી આવ્યો ! ચોથા અધ્યાયના ૧૨ થી ૨૫-સ્લોકોથી મંગલાચરણ કયું તેમાના ૧૪, ૧૫ અને ૧૬ સ્લોકોમાં સુમદ્રા ત્રવસ પુણ્યધવણ્ય-પુણ્યસ્લોક પરમાત્માને નમોનમઃ વધા છે. (શ્રી હાંગરે શાસ્ત્રાજ્ઞના પ્રવચનોના આધારે)

જન્મા ધસ્ય યતઃ વેદાન્ત સુત્ર ૧-૧-૨; આના-જગતના જન્માદિ જ્યાંથી એવા સત્ય સ્વરૂપ પરમાત્માનું ધ્યાન ધરીયે છીએ. બિંબોપદેશઃ- ભાગવતમાં પરમાત્માને બિંબ અને છવને પ્રતિબિંબ કહ્યા છે.

‘નારદજીનો આદેશ:-

ઉશિર્ ક્ષય:-ઉશિર્-પરમાત્મા બ્રહ્મ: ક્ષય-નિવાસ. બ્રહ્મ-
નિષ્ઠ. ક્ષય નિવાસના અર્થમાં વેદમાં વપરાયેલો શબ્દ છે.

તત્ત્વમા અરમ્ ગમામ વ: યસ્ય ક્ષયાય જિનવય.

આપ: જનયથા ય ન: (શુકલ યજુ ૩૬-૧૬).

રસેભયાં અન્ન બહુ પ્રાપ્તથાચ્છે; યસ્ય નિવાસ, સ્વર્ગ તૃપ્ત.
અમને બતાવો સુપ્રજનન સમર્થ.

જ્ઞાન નિરંજન :-અંજન વિનાનું, ટાપટીપ વિનાનું
વિશુદ્ધજ્ઞાન. ઉરુક્રમ :-ઉરુ પૃથિવી, ક્રમ પ્રદક્ષિણા કરવી.
મૂર્ધા-વિષ્ણુ

“ત્યજ પ્રેયધર્મો લજતાં હરીચરણ”.

સરખાવો ગીતાંજી સ્લોક ૬-૩૮.

કચ્ચિનોઽભય વિબ્રહ્મા રિષન્મા બ્રમિવ નશ્યતિ.

“શ્રી ભાગવત સારોધાર” (અંગ્રેજી ભાષાંતર)

શ્રી નાનાલાલભાઈ શાહનું (નિવૃત્ત પ્રિન્સિપાલ ઓફ મેમો-
રયલ હાઈસ્કૂલ વડોદરા) પુસ્તક અનાયાસે જો-આર દિવસ
મને વાંચવા મળ્યું હતું. તેમાટે તેઓ શ્રીનો આભાર માનું છું.

શ્રી નારદજીની વ્યાસ મુનિને ભાગવત લખવાની પ્રવૃત્તાના
સ્લોકો ૧-૫-૧૦થી ૨૧ નું સમસ્લોકી કરવામાં શ્રીકૃષ્ણ-
શંકર શાસ્ત્રીના શ્રીમદ્ભાગવત (પ્રથમ દ્વિતીય સ્કંધ) નો
આધાર લીધો છે એ માટે તેઓશ્રીનો પણ આભાર માનું છું.

સંસ્કૃત શ્લોકો, સંધિઓ અને તેટલી છુટી પાડીને તેમજ ગુજરાતી લિપિમાં છાપ્યા છે, જેથી વાંચવામાં અને સમજવામાં સરળતા રહેશે એ હેતુ છે. છપાઈમાં રહી ગયેલી બૂલો માટે ક્ષમા યાચું છું.

અન્વય:-ઠાયું કારણ. સ્વરાટ:-સ્વરાજ. સ્વયં પ્રકાશ.

વિનિમય:-બદલો બદલો, એકબીજામાં આલાસ.

ત્રિસર્ગ:-સર્ગ, ઉપસર્ગ, વિસર્ગ; સર્જન, પાલન, પ્રલય.

કુહંકા:-કપટ, માયા. પ્રેરિજિત:-વાળીબુડી સાદ કરેલું.

તાપ ત્રય :-ત્રિવિધ તાપ આધિ, વ્યાધિ, ઉપાધિ.

આલય:- સ્થળ પર્યંત સમાપ્તિ સુધી.

સુભદ્ર શ્રવણ:- જેમનું નામ શ્રવણ કલ્યાણકારી હોય.

(સુચિશ્રવ). ઇક્ષાત્રયી-રૂગ્રવેદ, યજુર્વેદ અને સામવેદ.

નય કમ સુવાર્તા:- ન્યાય યોગ રામાયણ ભારત કથાઓ.

દ્વિપદગુણ=૧૨ ગુણો.

“ ધર્મશ્ચ સત્યં ચ કમસ્તપશ્ચ,

અમાત્સયં હૃતિસ્તિતિક્ષાઽનસૂયા;

યજ્ઞયં દાનં ચ દ્યુતિઃશુતંચ

મતાનિ ઐ દ્વાદશ બ્રાહ્મણસ્ય ”

અસાદત્તમભાવ:- જગત અસત્ય અને તેમાં રમતો

આત્માભાવ.

ભાગવત સારોધારમાં પાઠ આ પ્રમાણે છે.

“ વિપ્રાત દ્વિપં ગુણં યુતાત્ અરવિંદનાભ. ”

ગુણી જ્ઞેય યુક્ત વિપ્ર, જે નાભિપદ્મ.

ગાંધી ગીતો

સયાજીગંજ સેવાસમાજ પ્રતિવર્ષ બાહરવા વટી ૧૨ થી ૨૭ એપ્રિલના વચ્ચેના દિવસોમાં ગાંધી જયંતિ ઉજવે છે. ૧૯૪૮ ના જયંતિ ઉત્સવમાં સહગત શ્રી પુનિત મહાશયના બચ્ચોના કાર્યક્રમમાં તેઓશ્રીએ સ્વચ્છતા બાપુને સ્મરણાંજલિ અર્પેલું એક ગીત ગાયું હતું. જેમાંના એક બોલ “બાને બાપુની બેલડી ક્યાં ભેળું ફરી ?” હૃદયને સ્પર્શી ગયો. અને બાપુના સ્મરણો શુંજવા માંડ્યા, જે “બાપુ સાળરમતી શું નહિ આવે ફરી ?” ગીતમાં સાકાર થયાં. સહગત પ્રોફેસર શ્રી ચતુરભાઈ પટેલને (શુજરાતીના પ્રોફેસર બરોડા કોલેજ) મારો પથમાં આ લખવાનો પ્રથમ પ્રયાસ બતાવ્યો. (ડાહ્યો હાઈસ્કૂલમાં બણતો ત્યારે તેમના પ્રેમ અને માર્ગદર્શનથી શુજરાતી સાહિત્યસભાની પરીક્ષા ઉત્તીર્ણ કરી હતી. તેઓશ્રી ત્યારે પણ હું કંઈ પથમાં લખું એવો આશંક રાખતા હતા.) ઘણા ખુશી થયા અને એક ઉત્તમ સૂચન કયું કે કાવ્યમાં કહેશબાણી ન શોભે. મૂળ કાવ્યમાં મહે બાપુના શબ્દો “કાગડાને કુતરાના માતથી મરૂં તો ગલે.” સુકેલા કાઢી નાખી.

“વિષ્ણુસ્વરાજ કહે નહિ લીધણ પ્રતિજ્ઞા સાથમાં ફેરબા.”

(૧) બાપુની યાદ :—હૃદયકુન્ડ-સાળરમતી આશ્રમમાં
પુણ્ય બાપુના નિવાસ સ્થાનનું નામ.

“છેલ્લો કટોરો ઝેરનો, તું ગોળમેણમાં ગયો પી, ”
 પુન્ય બાપુ ગોળમેણ પરિપદમાં જવા મુંબાઈથી
 સ્ટીમરમાં રવાના થવાના સમયે સ્વ. શ્રી મેઘાણીએ
 “છેલ્લો કટોરો ઝેરનો, તું પી જશે બાપુ” કાવ્ય
 એમને અર્પણ કર્યું હતું.

એકની સરહદ :—ભારતના ભાગલા પડ્યા ત્યારે
 પંજાબ અને સરહદ પ્રાતમાં ભારત અને પાકિસ્તાનનાં
 લશ્કરો ગોઠવાઈ ગયાં હતાં છતાં લાખોની કતલ
 થઈ હતી બંગાળમાં પૂન્ય બાપુ અને શંહીદ
 સુહરાવદી વચ્ચે ૧૩ ઓગસ્ટે નોખાઅલીની. હિંદુ
 વસ્તીના સલામતીની સમજુતી થઈ (જુઓ કાવ્ય,
 “ પંદર ઓગસ્ટ સુહતાલીસ ”) તેથી કેઈ અન-
 ઈચ્છનીય બનાવ બન્યો નહી આંથી લેડ માઉન્ટ-
 બેટને મહાત્માજીને અંજલિ આપતાં કહેલું
 ‘ ONE MANS BORDER ’

- (૪) મારે દાકતર રામ :—નિર્મળદા :— નોખાઅલી
 પ્રવાસની દેખરેખ નિર્મળબાબુ રાખતા હતા. ગુજ-
 રાતીમાં માનાઈ નામની જોડે ભાઈ અગર પહેલ
 બોલીએ છીએ તેમ બંગાળીમાં નિર્મળભાઈને
 નિર્મળદા અને નર્મળબેનને નિર્મળદી કહે છે.

સુવરાવ્યા સેજ : સેજ (શય્યા) પયારીમાં
 સુવારાવ્યા.

(૫) ડબ્બો જે ખાનાનો :—માંડી સોઈ કરવાઃ—મરાઠીમાં
રસોઈને સોઈ-સોઈપાક કહે છે.

(૬) “અશ્મા ચ મે” શુક્લ યજુર્વેદ અધ્યાય ૧૮ ના
૧૩ મો મંત્ર.

અશ્મા ચ મે મૃતિકા ચ મે ગરયશ્ચ મે ...યજ્ઞેન
ઠલયન્તામ્.

અશ્મા, મૃત્તિકા, ગિરિ, પર્વતો, રેત.

વૃક્ષો. સુવર્ણ અથ-લોહ, રયામ-તામ્ર

લોહ-કાંસુ, સીસુને ત્રપુ-કલાઈ.

યજ્ઞેથી યજ્ઞાર્થે શિવસંલપ તો હું.

ચતુર્માસ ભગવાન પાસે સંપત્તિની માગણી કરે છે.
તેમાં અશ્મા-પથર, મૃત્તિકા-માટીનો પણ સમાવેશ
કરે છે.

સાદો અર્થ “મારે પથર પણ” થાય. પણ મે નો
અર્થ પણ થાય છે તે અહિં ઘટાવ્યો છે.

(૭) પંદર જોગસ્ટ સુડતાલીસ :

ઉર્ધ્વે જાતુ વિદોમ્યેષ ન ચ કલિત શ્રુતિભિ મામ્

મહાભારતના ભાગ્યનક મુકના અંતે ખિન્ન થઈ
મહર્ષિ વ્યાસ યોદ્યા હતા. આજ વાક્ય પુ.
મહાત્માજી પણ સ્વાતંત્ર્યપક્ષીની હિંદુ-મુશ્લીમ
કાપાકાપીથી ખિન્ન થઈને યોદ્યા હતા.

અમાની માનદ માન્યા (વિષ્ણુસહસ્ર ૨લોક ૬૩)
ભગવાનનાં નામે (૧) અમાની, માનની રૂપકાવિના-
ના (૨) માનદા માનને યોગ્ય અને (૩) માન્યા
સર્વમાન્ય ગણાવ્યાં છે,

- (૧) “મખમલ છાથી ધરતિ પર” પુ. બાપુએ નોઆખ-
લીના અત્યાચારથી વ્યથિત થઈને અતિશય ગરીબ
મજનનાં દુઃખમા સહભાગી થવા પદયાત્રામાં
અંપલ ન પડેશ્વાનો નિશ્ચય કર્યો હતો.
(જુઓ કાવ્ય એકલા જાનેરે) પણ કેઈએ તેનું
કારણ પુછતાં જવાબ આપેલો કે આહીની ધરતિ
લીલીછમ મખમલ મુલાયમ જેવી છે ।

- (૨) “ભારતીની ભિક્ષા”માં પૂજ્ય બાપુ દક્ષિણ આફ્રિકા-
માંથી આવી રાષ્ટ્રીય મહાસભામાં જોડાયા ત્યારે
આખા ભારતના બધા પ્રાંતો-પ્રદેશોના આગેવાનો
તેમની સાથે જોડાયા તેમનાં આછાં આછાં રૂખા-
ચિત્રો દોરવાનો પ્રયત્ન છે“તેન કહીયા ત્રાસ
અંપારણ:- અંપારણ ઉત્તરખિહારમાં દર વિધામાં

તીનકાઠી ૩/૨૦ જમીનમાં ગળીનું વાવેતર ફરજિયાત હતું. તેના સામે વાંપારણ સત્યાગ્રહ થયો હતો.

“હિમાચેથી આવી વરસા ગંગા જુમના દોઆળ”
હિમાલય કાશ્મીરમાંથી નહેરુ કુટુંબ ગંગા જુમના વમચેના દોઆળ પ્રદેશ અલ્પાકાળાદમાં આવી વરસા હતા.

પમ્યાસ ઘંટા આરતિ “ મહાકવિ શ્રી નાનાલાલનું મહાત્માજીની ૫૦ મી વર્ષગાંઠ પ્રસંગે લખેલા કાવ્યને પહેલો જોલ હતો “ પમ્યાસ પમ્યાસ ઘંટા આરતી વગડાવો ”

(૧૦) એકલો જાનેરે:- કવિશ્રી રવિન્દ્રનાથ ટાગોરનું પ્રસિદ્ધગીત.

“ એકલો જાને, એકલો જાને એકલો જાનેરે ”
જેનું ભાષાંતર ગુજરાતીમાં પૂજ્ય મહાદેવભાઈ દેસાઈ એ કરેલું છે.

(૧૨) “ અંખોડા શિર ગંગાવનના ” જે સ્ત્રીઓને વાળ ફરજિયાત કાઢી નાખવા પડ્યા હોય અથવા ધાર્મિક માન્યતા ગુજળ મદ્રાસ ભણુ ના મંદિરોમાં સ્ત્રીઓ શિર મુંડન કરાવે છે. તે વાળના ચોટલા ગંગાવન કહેવાય છે. (અને હાલમાં તો તે પરદેશી હુંડીયા મળુ કમાવી આપતો ઉવોગ બન્યો છે !)

“ગંગાનાં નીરતો વધે ઘટેરે લોલ ”

કવિશ્રી જોટાદકરના “ જનની ” કાવ્યમાં છે.

શુદ્ધિપત્રક નં. ૨.

પાન	લીટી નં.	અશુદ્ધ	શુદ્ધ
૩૦	૧	કિંચિત્	કિંચિત્
૧	૫-૯	જળા, દશરથ	જળા, દશરથ
૭	૧૩	અભિપાપ	અભિપાપ
૧૨-૧૭-૫૬	૧૫-૩-૧૯	સ્વાસ્થ્ય-પૂર-પૂરો	સ્વાસ્થ્ય-પૂર-પૂરો
૧૫	૧૪	રાત	રાત
૨૬	૨-૬	હૃદા-વેદ્ય	હૃદા-વેદ્ય
૨૮	૧૨ ૧૭	મંગલાનિ, ધયો	મંગલાનિ તે, ધયો
૩૦	૧-૨-૯	સુદૃઢતમ-ત્રિવર્ગ	સુદૃઢતમ-ત્રિવર્ગ
૩૧	૧૫-૧૬-૨૦	મન્યેત-સુદૃઢ-ભૂરમાનઃ	મન્યેત-સુદૃઢ-ભૂરિમાન
૩૪	૬-૯	પ્રતિગ્રાસ-નિમિત્ત	પ્રતિગ્રાસ-નિમિત્ત
૩૬	૧	અદિતુ-સૂર્ય ધી	અદિતુ-સૂર્ય ધી
૩૭	૨-૩	આપિતં-શુચિશ્રવા	આપિતં-શુચિશ્રવાઃ
૮૦	૬	સત્યધર્મો	સત્યધર્મોય
૮૪	૧૦	પરીક્ષીતની	પરીક્ષીતની